

Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Śląska ekonomia społeczna
Współpraca się oplaca

Katowice 2015

Opracowanie na podstawie „Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012 – 2020” oraz Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej wykonane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w ramach projektu systemowego „Kształcenie i doradztwo dla kadr pomocy i integracji społecznej województwa śląskiego”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VII *Promocja Integracji Społecznej*).

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
Wykaz skrótów.....	7
Wykaz aktów prawnych.....	9
1. Definicja ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społecznego	10
2. Stan rozwoju ekonomii społecznej w regionie.....	13
2.1. Podmioty ekonomii społecznej.....	13
2.2. System wsparcia ekonomii społecznej	20
2.3 Podmioty ekonomii społecznej w województwie śląskim w świetle badań Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.....	24
3. Sytuacja społeczno-gospodarcza regionu.....	30
4. Priorytety, cele, kierunki działań i oczekiwane rezultaty	37
5. Finansowanie.....	65
6. Założenia systemu monitoringu realizacji regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej...	67

Wprowadzenie

Ekonomia społeczna powinna odgrywać ważną rolę w rozwoju życia społeczno-gospodarczego. Jej trzon stanowią przedsiębiorstwa społeczne, które łączą działalność gospodarczą z celami społecznymi. W ich przypadku istotne jest nie tylko prowadzenie działalności produkcyjnej czy usługowej, ale także integracja i rozwój społeczności. Podmioty działające w sferze ekonomii społecznej stanowią przeciwwagę wobec systemu rynkowego, w którym zyski przynoszone przez pracownika przekładają się na jego wartość. Wdrożenie w województwie śląskim regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej pozwoli na **wzmocnienie roli przedsiębiorczości społecznej w integracji społeczno-zawodowej w regionie**, czego efektem będzie włączenie społeczne oraz zwiększenie niezależności ekonomicznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, często zależnych od systemu pomocy społecznej, przeciwdziałanie ich stygmatyzacji i izolacji oraz niwelowanie nierówności społeczno-ekonomicznych.

Samorząd Województwa Śląskiego podejmuje działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej od 2008 roku, w którym to zostały ogłoszone pierwsze konkursy w ramach Poddziałania 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej* Priorytetu VII *Promocja integracji społecznej* Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. Zakładały one wsparcie finansowe dla funkcjonowania instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej świadczących usługi prawne, finansowe i marketingowe, doradztwo oraz szkolenia w zakresie zakładania i prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej, a także odpowiedzialnych za rozwój partnerstwa lokalnego oraz promocję ekonomii społecznej i zatrudnienia w tym sektorze. Od 2010 roku podejmowane są działania systemowe, zapoczątkowane wprowadzeniem w ramach Poddziałania 7.1.3 *Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej* nowego typu operacji: opracowanie, realizacja i monitoring wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie.

W 2011 roku Zarząd Województwa Śląskiego, uchwałą nr 3592/110/IV/2011 z dnia 29 grudnia 2011 roku, powołał Wojewódzki Zespół ds. Ekonomii Społecznej, którego zadaniem było przygotowanie *Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012-2020*. W celu sprawnej realizacji przedsięwzięcia, prace nad poszczególnymi częściami dokumentu odbywały się w pięciu zespołach zadaniowych¹, do których należało łącznie ok. 100 przedstawicieli sektora ekonomii społecznej, administracji publicznej, instytucji pomocy społecznej oraz środowisk naukowych. Prace nad dokumentem koordynował Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

¹Zespół zadaniowy ds.: 1) integracji i reintegracji społecznej; 2) współpracy sektora ekonomii społecznej z otoczeniem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, w tym ze środowiskiem biznesu; 3) edukacji i profesjonalizacji sektora ekonomii społecznej; 4) finansowania podmiotów sektora ekonomii społecznej; 5) promocji ekonomii społecznej.

We wrześniu 2012 roku projekt *Wieloletniego regionalnego planu* został poddany konsultacjom społecznym, a następnie przekazany do zaopiniowania wybranym wydziałom Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy, a także Pełnomocnikowi Marszałka ds. organizacji pozarządowych i równych szans oraz Śląskiemu Związkowi Gmin i Powiatów. Dokument przyjęto uchwałą nr 837/251/IV/2013 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 25 kwietnia 2013 roku.

W oparciu o powyższy *Plan*, a także okresowe raporty monitorujące stopień jego realizacji, przystąpiono do rozbudowy systemu wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i jej otoczenia, jak również programowania działań w zakresie rozwoju ekonomii społecznej w perspektywie finansowej 2014-2020.

Ustawa z dnia 22 lutego 2013 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2003, poz. 509) poszerzyła katalog zadań samorządu województwa o koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie i wskazała, jakie działania obejmuje koordynacja.

Przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej*, zobowiązał regionalne ośrodki polityki społecznej do stworzenia pionu koordynacji działań w obszarze ekonomii społecznej w województwie oraz przygotowania i wdrożenia do realizacji, w imieniu samorządów województw, regionalnych programów ekonomii społecznej. W strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego funkcjonuje Dział ds. Ekonomii Społecznej, który odpowiada za koordynację i realizację działań z tego obszaru. Zgodnie z KPRES, działania województw w zakresie ekonomii społecznej powinny koordynować regionalne komitety rozwoju ekonomii społecznej, złożone z przedstawicieli samorządu województwa i samorządów lokalnych, a także sektora ekonomii społecznej, nauki oraz biznesu. W województwie śląskim rolę tego komitetu pełni Wojewódzki Zespół ds. Ekonomii Społecznej.

Mając na uwadze zapisy KPRES, dotychczas obowiązujący *Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012-2020* został przekształcony w ***Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020***. Stanowi on program operacyjny „Strategii polityki społecznej województwa śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015.” w obszarze ekonomii społecznej. Równocześnie jest programem branżowym, który umożliwia skuteczne wdrażanie kierunku działania Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” w obszarze ekonomii społecznej.

Niniejszy dokument zawiera strukturę celów i oczekiwanych efektów, jak również odpowiadające im wskaźniki. Określa przy tym zasoby finansowe niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów i rezultatów, a także opisuje system zarządzania i monitorowania efektów, z uwzględnieniem corocznego raportu o stanie sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim.

Skład Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej², pełniącego rolę regionalnego komitetu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim:

1. Kazimierz Karolczak – Członek Zarządu Województwa Śląskiego – Przewodniczący Zespołu,
2. Bożena Borowiec – Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego – Wiceprzewodniczący Zespołu,
3. Wiesław Koczur – Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach – Członek Zespołu.
4. Marta Leżańska – Jurajski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Subregionie Północnym Województwa Śląskiego – Członek Zespołu,
5. Marcin Sanetra – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Subregionu Południowego – Członek Zespołu,
6. Grzegorz Sikorski – Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy – Członek Zespołu,
7. Anna Szelest – Prezes Zarządu Stowarzyszenia Wspierania Organizacji Pozarządowych MOST – Członek Zespołu,
8. Jarosław Wesołowski – Dyrektor Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego – Członek Zespołu,
9. Józef Wojtas – Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A. – Członek Zespołu,
10. Jan Zieliński – Pełnomocnik ds. osób niepełnosprawnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego – Członek Zespołu,

² Aktualny skład Zespołu, zgodny z zarządzeniem nr 00003/2015 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 23 stycznia 2015 r.

Wykaz skrótów

AKSES	system akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej
BDL	Bank Danych Lokalnych
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CLLD	rozwój lokalny kierowany przez społeczność (ang. <i>Community Led Local Development</i>)
CSR	Społeczna Odpowiedzialność Biznesu (ang. <i>Corporate Social Responsibility</i>)
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	ekonomia społeczna
FP	Fundusz Pracy
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ISP	inkubator społecznej przedsiębiorczości
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
KSES	Krajowy Sekretariat Ekonomii Społecznej
LGD	Lokalna Grupa Działania
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
NGO	organizacja pozarządowa (ang. <i>non-governmental organization</i>)
OPP	organizacja pożytku publicznego
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OZRSS	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
Plan	Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012 – 2020
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
Program	Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy
RDPP	Rada Działalności Pożytku Publicznego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego
RPO	Regionalny Program Operacyjny
UMWS	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej

WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Wykaz aktów prawnych

Działalność i zasady funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej określone są przez szereg ustaw i rozporządzeń. Do najważniejszych krajowych aktów prawnych należą:

- Prawo spółdzielcze z dnia 16 września 1982 r. (t.j. Dz.U. 2013, poz. 1443 ze zm.);
- Ustawa o fundacjach z dnia 6 kwietnia 1984 r. (t.j. Dz.U. 1991 Nr 46, poz. 203, ze zm.);
- Prawo o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989 r. (Dz.U. 2001, Nr 79, poz. 855 ze zm.);
- Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 r. (t.j. Dz.U. 2011, Nr 231, poz. 1375 ze zm.);
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (t.j. Dz.U. 2011, Nr 127, poz. 721 ze zm.);
- Kodeks spółek handlowych z 15 września 2000 r. (t.j. Dz.U. 2013, poz. 1030 ze zm.);
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (t.j. Dz.U. 2014, poz. 1118 ze zm.);
- Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r. (t.j. Dz.U. 2011, Nr 43, poz. 225 ze zm.);
- Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (t.j. Dz.U. 2015, poz. 163 ze zm.);
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. 2015, poz. 149 ze zm.);
- Ustawa o spółdzielniach socjalnych z dnia 27 kwietnia 2006 r. (Dz.U. 2006, Nr 94, poz. 651 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie warsztatów terapii zajęciowej z dnia 25 marca 2004 r. (Dz.U. 2004, Nr 63, poz. 587);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zakładów aktywności zawodowej z dnia 17 lipca 2012 r. (Dz.U. 2012, poz. 850);

Do europejskich aktów prawnych podkreślających rolę gospodarki społecznej i zalecenia w zakresie jej wspierania należy:

- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie gospodarki społecznej (2008/2250(INI)).

1. Definicja ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społecznego

Ilekcroć w niniejszym dokumencie mowa o ekonomii społecznej, należy przez to rozumieć definicję zawartą w *Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej*, przyjętym uchwałą nr 164 Rady Ministrów w dniu 12 sierpnia 2014 roku, w brzmieniu:

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.

Powyższa definicja powstała w wyniku prac rządowo-samorządowo-obywatelskiego **Zespołu do Spraw Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Społecznej**, powołanego dn. 15 grudnia 2008 r. na mocy zarządzenia nr 141 Prezesa Rady Ministrów. Jest ona także efektem dyskusji w środowisku organizacji obywatelskich.

Zgodnie z zapisami KPRES oraz Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, do sfery ekonomii społecznej zalicza się podmioty ekonomii społecznej należące do czterech głównych grup:

1. **przedsiębiorstwa społeczne**, w tym spółdzielnie socjalne, o których mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Przedsiębiorstwo społeczne to podmiot, który spełnia łącznie następujące warunki:

- prowadzi zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym działalność gospodarczą (wyodrębnioną pod względem organizacyjnym i rachunkowym), której celem jest:
 - integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem ich zatrudnienia, tj.:
 - zatrudnienie co najmniej 50% osób bezrobotnych, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 *ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* lub osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 *ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym* lub
 - zatrudnienie co najmniej 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności
 - lub realizacja usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3, zgodnie z *ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* lub usług wychowania przedszkolnego, zgodnie z *ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie*

oświaty, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych, tj. zatrudnieniu co najmniej 20% osób należących grup określonych w poprzednim podpunkcie,

- nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczą go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części (minimum 10%) na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo,
- jest zarządzany na zasadach demokratycznych (w przypadku spółdzielni) albo co najmniej posiada ciało konsultacyjno-doradcze z udziałem pracowników lub innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami (maksymalnie trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia);

2. **podmioty reintegracyjne**, realizujące usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym:

- Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej, o których mowa w *ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym*,
- Zakłady Aktywności Zawodowej i Warsztaty Terapii Zajęciowej, o których mowa w *ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*;

Podmioty te, mimo że nie są przedsiębiorstwami społecznymi, mogą przygotowywać do prowadzenia bądź pracy w przedsiębiorstwie społecznym lub być prowadzone jako usługa na rzecz społeczności lokalnej przez przedsiębiorstwa społeczne;

3. **organizacje pozarządowe lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie**

Są to podmioty działające w sferze pożytku publicznego, które prowadzą działalność ekonomiczną i zatrudniają pracowników, choć ich aktywność nie jest oparta na ryzyku ekonomicznym. Mogą one stać się przedsiębiorstwami społecznymi, o ile podejmą działalność gospodarczą i spełnią inne warunki wymagane dla tej formy działalności;

4. **podmioty sfery gospodarczej**, które utworzono w związku z realizacją celu społecznego, bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Są to podmioty, które nie posiadają wszystkich cech przedsiębiorstwa społecznego. Grupę tę można podzielić na następujące podgrupy:

- organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych,
- spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie, tj. spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych, działające w oparciu o ustawę z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajemnościowym,

- spółki non-profit, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, o ile udział sektora publicznego w spółce wynosi nie więcej niż 50%.

Fundament ekonomii społecznej stanowią przedsiębiorstwa społeczne. Realizacja celów społecznych wpisana jest w ich statut, stanowiąc kwestią nadrzędną w stosunku do maksymalizacji zysków.

2. Stan rozwoju ekonomii społecznej w regionie

2.1. Podmioty ekonomii społecznej

Przedsiębiorstwa społeczne

- **Spółdzielnie socjalne**

Spółdzielnie socjalne działają w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych, gdzie określono, że przedmiotem ich działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków. Pierwsze z nich zaczęły powstawać w Polsce w 2005 roku w oparciu o ustawę Prawo spółdzielcze, ustawę o zatrudnieniu socjalnym oraz ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków w celach społecznej i zawodowej reintegracji jego członków stanowi główny cel spółdzielni socjalnej. Możliwe jest dodatkowo prowadzenie przez nią działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej na rzecz swoich członków, a także środowiska lokalnego. Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, spółdzielnia socjalna może również realizować działania społecznie użyteczne w sferze zadań publicznych, wskazanych w ww. ustawie.

W katalogu prowadzonym przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych znajduje się 106 spółdzielni socjalnych z województwa śląskiego [stan na: 19.03.2015 r.], w tym jedna w likwidacji. Stanowią one blisko 8,2% wszystkich spółdzielni skatalogowanych przez OZRSS. W ramach prowadzonego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego monitoringu sektora ekonomii społecznej w regionie³, OWES potwierdziły aktywność 102 spółdzielni socjalnych [stan na: 31.12.2014 r.], z których ponad połowa ulokowana jest na terenie subregionu centralnego. Spółdzielnie socjalne w regionie dysponują szeroką ofertą usług, wśród których przeważają te związane z organizacją szkoleń i warsztatów, krawiectwem, pracami remontowo-budowlanymi i porządkowymi⁴.

Podmioty reintegracyjne

- **Zakłady Aktywności Zawodowej**

Zakład Aktywności Zawodowej nie jest odrębną osobą prawną, a jedynie wyodrębnioną jednostką, którą może utworzyć gmina, powiat oraz fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Działa on w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

³ Monitoring stanu ekonomii społecznej w województwie śląskim prowadzony był przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w ramach koordynacji realizacji i wdrażania „Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012-2020”, a jego wyniki w formie rocznych raportów monitoringowych są umieszczone na stronie <http://es.rops-katowice.pl/raporty-monitoringowe>.

⁴ Ogólnopolski Katalog Spółdzielni Socjalnych, <http://spoldzielniesocjalne.org/slaskie.htm> [data dostępu: 05.11.2014 r.]

i rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej.

Zakłady Aktywności Zawodowej to podmioty tworzone z myślą o wsparciu osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w rehabilitacji społeczno-zawodowej poprzez pracę.

Według danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego na koniec 2014 r., w regionie funkcjonowało 10 ZAZ-ów, w tym połowa w subregionie centralnym.

- **Warsztaty Terapii Zajęciowej**

Warsztaty Terapii Zajęciowej działają w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 roku w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.

WTZ to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki, które stwarzają osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej.

W województwie śląskim działa 55 Warsztatów Terapii Zajęciowej, z tego ok. 2/3 w subregionie centralnym.⁵

- **Centra Integracji Społecznej**

Centra Integracji Społecznej działają na mocy ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym.

Zgodnie z ww. ustawą, CIS to placówki realizujące reintegrację zawodową i społeczną poprzez prowadzenie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym programów edukacyjnych, obejmujących m.in. nabywanie umiejętności zawodowych, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia i podjęcia pracy.

Nie są one samodzielnymi podmiotami prawnymi – mogą zostać utworzone przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową.

Centra Integracji Społecznej oferują swoim uczestnikom w ramach reintegracji społeczno-zawodowej następujące usługi:

- szkolenia zawodowe,
- organizowanie praktyk i staży zawodowych,
- pomoc w przekazywaniu ofert pracy,
- zajęcia z zakresu prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej lub spółdzielni socjalnej,
- inne działania z zakresu reintegracji zawodowej,

⁵ Baza WTZ powstała w ramach projektu „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej”, realizowanego przez Fundację Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, źródło: bazy.ngo.pl

- uczestnictwo w zajęciach terapeutycznych,
- uczestnictwo w grupach samopomocowych oraz grupach wsparcia,
- indywidualne konsultacje z psychologiem lub terapeutą,
- grupy edukacyjne,
- inne działania z zakresu reintegracji społecznej.

W 2013 roku reintegrację społeczno-zawodową w CIS na terenie województwa śląskiego rozpoczęło 675 osób. Łącznie w zajęciach uczestniczyło 761 osób, a ukończyły 324. Wśród uczestników CIS większość stanowiły osoby bezrobotne (58,7% osób, które rozpoczęły zajęcia i 61,7% spośród tych, którzy je ukończyli). Wśród beneficjentów największa liczba skorzystała z usług z zakresu pomocy w przekazywaniu ofert pracy oraz indywidualnych konsultacji z psychologiem lub terapeutą (ponad połowa osób). Przychody Centrów Integracji Społecznej pochodziły głównie z budżetu gminy oraz Funduszu Pracy.

Tabela 1. Struktura przychodów CIS w województwie śląskim w 2013 roku.

Przychody ogółem (w tys. zł)		6 641,68
w tym środki:	z budżetu gminy	2 064,19
	z budżetu województwa	521,50
	z Funduszu Pracy	2 020,92
	z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	0,00
	z własnej działalności	833,46
	z innych źródeł	1 201,61

źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, Sprawozdanie CIS za I-XII 2013 r.

Ogółem 81 uczestników zajęć znalazło zatrudnienie u pracodawcy, 3 zostało zatrudnionych w Centrum Integracji Społecznej, 5 nabyło prawo do świadczeń emerytalnych lub rentowych.

Tabela 2. Struktura uczestników CIS w województwie śląskim w 2013 roku.

Uczestnicy zajęć	Liczba osób, które		
	rozpoczęły zajęcia	uczestniczyły w zajęciach	ukończyły zajęcia
Ogółem	675	761	324
w tym:			
kobiety	345	377	157
osoby bezdomne realizujące indywidualny program wychodzenia z bezdomności	24	30	5
osoby uzależnione od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego	30	36	14
osoby chore psychicznie	2	5	3
osoby długotrwale bezrobotne	396	506	200
osoby zwalniane z zakładów karnych mające trudności w integracji ze środowiskiem	14	18	2
osoby niepełnosprawne	16	50	34
inni	17	24	6

źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, Sprawozdanie CIS za I-XII 2013 r.

Na terenie województwa działa aktualnie 16 Centrów Integracji Społecznej, w trzech subregionach – północnym, centralnym oraz południowym. Centra są prowadzone w większości przez organizacje pozarządowe (9) oraz jednostki samorządu terytorialnego (6), 1 CIS został założony przez spółdzielnię socjalną.

- **Kluby Integracji Społecznej**

Kluby Integracji Społecznej działają w oparciu o ustawę z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym.

Są to jednostki, które mają na celu udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w: odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, powrocie do pełnienia ról społecznych oraz podniesieniu kwalifikacji zawodowych.

KIS może zostać powołany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową. Jak wykazał monitoring sektora ekonomii społecznej, w województwie śląskim funkcjonują 23 placówki tego typu [stan na: 19.03.2015 r.]. Ich liczba jest względnie stała. W roku 2013 również działały 23 Kluby, których działalność była finansowana głównie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (ok. 2/3 środków na działalność KIS w województwie śląskim pochodziło z tego źródła) oraz z budżetu gminy (blisko 1/3 środków). Żadna z placówek nie finansowała działalności z darowizn czy działalności odpłatnej organizacji w sferze pożytku publicznego. W oparciu o porozumienie o współpracy, na rzecz KIS świadczyło usługi 16 wolontariuszy. Ogółem w KIS rozpoczęło zajęcia 2 245 osób, a ukończyło 1 486. Dominowali wśród nich długotrwale bezrobotni (stanowili ok. 66,7% ogółu osób, które rozpoczęły zajęcia i ok. 60% osób spośród tych, które je ukończyły). W zajęciach brały udział osoby dotknięte również innego rodzaju problemami, rozpoczęło je m.in. 379 osób niepełnosprawnych (252 ukończyło – 66,5%), 288 dotkniętych problemem bezdomności (47 ukończyło – 16,3%), 261 uzależnionych od alkoholu (43 ukończyły – 16,5%), 100 nieaktywnych zawodowo (96 ukończyło – 96,0%). Ponad 90% uczestników w ramach reintegracji społecznej skorzystało z poradnictwa prawnego i zajęć edukacyjnych, blisko połowa z poradnictwa psychologicznego, co trzeci z zajęć terapeutycznych grupowych, a co czwarty z zajęć terapeutycznych indywidualnych. Z oferowanych w ramach reintegracji zawodowej szkoleń skorzystała niemal 1/3 uczestników, 1 na 10 z doradztwa i szkoleń w zakresie prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej, a 1 na 6 z doradztwa i szkoleń w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej. W trakcie uczestnictwa w KIS 132 osoby zostały skierowane do prac społecznie użytecznych. Po zakończeniu zajęć w KIS 332 osoby podjęły zatrudnienie u pracodawcy, 916 zostało skierowanych do prac społecznie użytecznych, 40 skierowanych do CIS, 11 do robót publicznych. 6 osób rozpoczęło działalność w formie spółdzielni socjalnej, a 2 własną działalność gospodarczą.⁶

⁶ Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie KIS za I-XII 2013 r.

Organizacje pożytku publicznego

Organizacje pożytku publicznego to organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje, a także spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie działające w celu osiągnięcia zysku), które na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 24 kwietnia 2003 r. uzyskały w sądzie status organizacji pożytku publicznego⁷.

Organizacją pożytku publicznego nie może zostać spółdzielnia socjalna ani stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego.

Tabela 3. Aktywne organizacje pożytku publicznego w województwie śląskim w latach 2008-2012.

	Rok	Polska	Woj. śląskie
Aktywne organizacje pożytku publicznego (w tys.)	2008	6,2	0,5
	2010	7,3	0,7
	2012	8,0	0,8
Udział w %	2008	100,0	8,6
	2010	100,0	9,9
	2012	100,0	10,2

źródło: BDL GUS [data dostępu: 02.03.2015].

Zgodnie z informacjami upublicznionymi przez Departament Pożytku Publicznego MPiPS, w województwie śląskim działało 888 organizacji pożytku publicznego uprawnionych do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2014.

Podmioty sfery gospodarczej

- **Spółdzielnie pracy**

Funkcjonowanie spółdzielni pracy reguluje ustawa z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze. Tego typu spółdzielnia stanowi dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób i o zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólne przedsiębiorstwo w oparciu o osobistą pracę członków. Może ona wykonywać działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz środowiska, w którym żyją.

Z informacji pozyskanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego oraz zawartych w ogólnodostępnych bazach przedsiębiorstw uwzględniających spółdzielnie pracy (po weryfikacji w Rejestrze Przedsiębiorców) wynika, iż w województwie działa co najmniej 50 spółdzielni pracy (stan na: 17.02.2015 r.).

- **Spółdzielnie inwalidów i niewidomych**

Działalność spółdzielni inwalidów i niewidomych reguluje ustawa z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze. Stanowią one szczególny rodzaj spółdzielni pracy, której

⁷ Status organizacji pożytku publicznego mogą uzyskać także osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów ustawy o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku państwa do innych kościołów oraz związków wyznaniowych oraz ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (tzw. organizacje kościelne).

przedmiotem działalności jest zawodowa i społeczna rehabilitacja inwalidów i niewidomych przez pracę w prowadzonym wspólnie przedsiębiorstwie. Z bazy danych ROPS oraz ogólnodostępnych baz przedsiębiorstw zawierających dane spółdzielni inwalidów i niewidomych wynika (po weryfikacji w Rejestrze Przedsiębiorców), iż w województwie działa co najmniej 12 tego typu spółdzielni (1 to spółdzielnia niewidomych, 9 z 11 spółdzielni inwalidów znajduje się w stanie likwidacji, według informacji na dzień 17.02.2015 roku).

- **Spółki non-profit**

Spółki non-profit na ogół posiadają status spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Zgodnie z ustawą z dnia 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych, spółka z o.o. może mieć inne cele, niż osiąganie zysku, tj. cele społeczne. Zyski z działalności gospodarczej takiej spółki zwykle nie mogą podlegać podziałowi między udziałowców, akcjonariuszy i pracowników (szczegółowe zasady działalności są określane w aktach założycielskich spółek, przez ich założycieli).

Na podstawie monitoringu stanu ekonomii społecznej w woj. śląskim zidentyfikowano 3 spółki non-profit.

- **Organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych**

Monitoring stanu ekonomii społecznej w regionie, wykazał iż na koniec 2014 r. co najmniej 94 NGO prowadziło odpłatną działalność statutową i/lub działalność gospodarczą, z tego: 21 w subregionie północnym, 48 w subregionie centralnym, 25 w subregionie południowym⁸.

Ze względu na trudność dokładnego zbadania wszystkich funkcjonujących podmiotów, rzeczywista liczba takich organizacji może być większa. Podczas przeprowadzonych przez OWES w 2015 roku (na terenie poszczególnych subregionów) badań podmiotów ekonomii społecznej okazało się, że 438 spośród uczestniczących w badaniach organizacji prowadziło działalność gospodarczą. Jeżeli chodzi o odpłatną działalność statutową, to jej prowadzenie zadeklarowały 903 organizację. (zob. str. 24).

Jak wynika z informacji zamieszczonych na portalu ngo.pl, sektor non-profit w województwie śląskim może tworzyć nawet 13 537 organizacji pozarządowych [stan na 24.03.2015 r.]. Wiele z nich jest jednak zarejestrowana i pozostaje w wykazie pomimo faktycznego braku aktywności.

Ponadto w regionie funkcjonuje 37 organizacji wspierających i centrów wsparcia dla organizacji pozarządowych oraz 13 centrów wolontariatu.

⁸ Informacje pozyskane od działających na terenie województwa OWES, za wyjątkiem Inkubatora Ekonomii Społecznej Subregionu Zachodniego (brak danych).

Tabela 4. Sektor non-profit w województwie śląskim na tle kraju w latach 2008-2012.

		Rok	Polska	Woj. śląskie
Ogółem	aktywne organizacje	2008	70,9 tys.	6,3 tys.
		2010	80,4 tys.	7,0 tys.
		2012	83,5 tys.	7,0 tys.
	udział w %	2008	100,0	8,9
		2010	100,0	8,7
		2012	100,0	8,4
	na 1000 mieszkańców	2008	1,9	1,4
		2010	2,1	1,5
		2012	2,2	1,5
z tego:				
Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne⁹	aktywne organizacje	2008	64,9 tys.	5,9 tys.
		2010	67,9 tys.	5,9 tys.
		2012	69,5 tys.	5,9 tys.
	udział w %	2008	100,0	9,1
		2010	100,0	8,7
		2012	100,0	8,5
Fundacje	aktywne organizacje	2008	5,9 tys.	0,4 tys.
		2010	7,1 tys.	0,6 tys.
		2012	8,5 tys.	0,6 tys.
	udział w %	2008	100,0	7,4
		2010	100,0	8,1
		2012	100,0	7,3
Spoleczne podmioty wyznaniowe	aktywne organizacje	2008	-	-
		2010	1,8	0,2
		2012	1,8	0,2
	udział w %	2008	-	-
		2010	100,0	11,1
		2012	100,0	10,4
Samorząd gospodarczy i zawodowy, organizacje pracodawców	aktywne organizacje	2008	-	-
		2010	3,6	0,3
		2012	3,6	0,3
	udział w %	2008	-	-
		2010	100,0	7,9
		2012	100,0	7,8

źródło: BDL GUS [data dostępu: 02.03.2015]; Dane pomiędzy 2008 a 2010 rokiem nie są w pełni porównywalne. W 2008 roku do organizacji ogółem nie wliczano organizacji pracodawców oraz samorządu gospodarczego i zawodowego. Dane nie zawsze sumują się dokładnie do wyższej kategorii ze względu na zaokrąglenia.

- **Inne podmioty utworzone w związku z realizacją celu społecznego lub dla których cel społeczny stanowi rację bytu działalności komercyjnej**, w tym różnego rodzaju spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie oraz pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajemnościowym, które nie posiadają wszystkich cech przedsiębiorstwa społecznego.

⁹ Podobne organizacje społecznej, tj. jednostki, do których w pewnych zakresach stosuje się Prawo o stowarzyszeniach, lecz ich funkcjonowanie regulują odrębne ustawy, np. Polski Czerwony Krzyż, Polski Związek Działkowców, Polski Związek Łowiecki i koła łowieckie.

2.2. System wsparcia ekonomii społecznej

Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości Województwa Śląskiego (ISP)

Inkubatory Społecznej Przedsiębiorczości powstały w ramach dwóch edycji konkursów z Poddziałania 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej* Priorytetu VII PO KL, ogłoszonych w roku 2010 (I edycja projekt pn. „Sieć Inkubatorów Społecznej Przedsiębiorczości”) i 2012 r. (II edycja projekt pn. „Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości Województwa Śląskiego”). Na potrzeby projektowe w obu edycjach zawiązały się partnerstwa złożone z:

- w pierwszej edycji: miast Gliwice (jako lider projektu), Tychy, Dąbrowa Górnicza, Jastrzębie-Zdrój, Katowice, Żory,
- w drugiej edycji: miast Gliwice (jako lider projektu), Tychy, Dąbrowa Górnicza, Żory, Częstochowa, Bielsko-Biała a także organizacje pozarządowych - partnerów społecznych: Stowarzyszenia Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS z Rybnika oraz Bielskiego Stowarzyszenia Artystycznego „Teatr Grodzki”.

Ideą, jaka towarzyszyła obu edycjom projektu było wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim.

W ramach partnerstwa utworzono 6 inkubatorów społecznej przedsiębiorczości, które oferowały wsparcie merytoryczne i infrastrukturalne dla stowarzyszeń, fundacji i grup inicjatywnych działających na terenie województwa śląskiego. Ponadto pomoc świadczona w ramach projektu adresowana była do instytucji rynku pracy i integracji społecznej.

Zakres usług świadczonych przez poszczególne inkubatory był ustandaryzowany i obejmował m.in. poradnictwo (m.in. prawne, marketingowe i z zakresu księgowości) i szkolenia, doradztwo, obsługę biurową, obsługę księgową, czy też konsulting. Oferowano również coaching i budowanie indywidualnej ścieżki rozwoju w celu rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach wsparcia infrastrukturalnego inkubatory zapewniały zaplecze biurowe, dostęp do lokalu oraz sprzęt multimedialny, jak również miejsce na serwerze do utworzenia własnej strony www. Ważnym aspektem drugiej edycji projektu było stymulowanie lokalnej społeczności na rzecz rozwoju ekonomii społecznej poprzez tworzenie lokalnych partnerstw międzysektorowych. Efektem działań projektowych było m.in. utworzenie 8 międzysektorowych partnerstw.

Projekt „Sieć Inkubatorów Społecznej Przedsiębiorczości” trwał do lutego 2012 r., natomiast projekt „Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości Województwa Śląskiego” do marca 2015 r. Projekty zakończyły się osiągnięciem wszystkich założonych wskaźników i rezultatów.

Ponadto Śląski Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej znalazł się wśród zwycięzców europejskiego konkursu *Reves Excellence Award*, którego celem było wyróżnienie najlepiej działających partnerstw między administracją i ekonomią społeczną. W konkursie wystartowało blisko 50 partnerstw społeczno-publicznych. Nagrodę otrzymało pięć.

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES)

Analizując efekty pierwszych projektów realizowanych w ramach Poddziałania 7.2.2 w latach 2008-2011 w województwie śląskim, w których przeważały typy operacji dot. wsparcia szkoleniowego oraz działań informacyjno-promocyjnych, a dużą grupę realizatorów stanowiły podmioty rynku komercyjnego, które nie zawsze łączyły w swojej działalności cele

społeczne z działalnością gospodarczą, w czerwcu 2010 dokonano zmian w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO KL. W rezultacie rozszerzono katalog narzędzi umożliwiających wsparcie podmiotów ES o m.in. instrumenty umożliwiające tworzenie PES tj. dotacje i wsparcie pomostowe. Wprowadzono możliwość wspierania i zakładania spółdzielni socjalnych, w tym również osób prawnych.

Od 2011 roku kryteria dostępu kładą szczególny nacisk na kompleksową realizację wsparcia, co przełożyło się na wzmocnienie całego sektora ekonomii społecznej w regionie. Oferowanie usług maksymalnie dostosowanych do potrzeb funkcjonujących podmiotów, a dodatkowo wzbogacenie oferty o wsparcie finansowe na założenie nowych spółdzielni socjalnych wraz z możliwością ubiegania się o środki na wsparcie pomostowe okazały się trafnym rozwiązaniem. Nie bez znaczenie jest tu fakt, iż operatorami wsparcia były doświadczone jednostki z długoletnim stażem w zakresie udzielania wsparcia dla podmiotów trzeciego sektora, w tym spółdzielni socjalnych.

W ramach konkursu nr 1/PO KL/7.2.2/2011 wybrano następujące projekty:

Tabela 5. Zestawienie operatorów finansowych realizujących projekty w wyniku konkursu nr 1/PO KL/7.2.2/2011 w województwie śląskim.

Lp.	Tytuł projektu	Operator finansowy	Partner	Cel projektu
1	Spółdzielnie socjalne drugiej generacji - II edycja	Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej	Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem” w Cieszynie	Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim, poprzez utworzenie 10 spółdzielni socjalnych (w tym 2 spółdzielni osób prawnych), które dadzą zatrudnienie 60 osobom bezrobotnym lub niepełnosprawnym poszukującym pracy.
2	Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości Województwa Śląskiego	Miasto Gliwice/ Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych	Miasta: Bielsko-Biała, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Tychy, Żory/ Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych, Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS, Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne „Teatr Grodzki”	Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim poprzez zapewnienie kompleksowego wsparcia 900 podmiotom ekonomii społecznej i 4000 osób fizycznych (w tym 1200 osobom niepełnosprawnym) z terenu województwa śląskiego w ramach działania Inkubatora Społecznej Przedsiębiorczości Województwa Śląskiego.
3	Spółdzielnie socjalne nowej ery	Fundacja Regionalnej Agencji Promocji Zatrudnienia	Spółdzielnia Socjalna „RedHead”	Zwiększenie przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu województwa śląskiego poprzez kompleksowe wsparcie 36 osób i utworzenie 6 spółdzielni socjalnych.

źródło: Wydział EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, www.efs.slaskie.pl

Wybrane do dofinansowania projekty już wtedy oferowały wsparcie zbliżone do oferty aktualnie funkcjonujących OWES-ów. W konkursie w roku 2012 oprócz kryteriów o charakterze formalno-organizacyjnym (lokalizacja biura projektu, grupy docelowe, okres realizacji projektu, możliwa liczba składanych wniosków w ramach konkursu, terytorialny

zakres działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, udokumentowane doświadczenie projektodawcy w prowadzeniu działalności w obszarze) zawarto następujące warunki:

- projektodawca zapewni funkcjonowanie OWES po zakończeniu realizacji projektu przez okres co najmniej równy okresowi realizacji projektu;
- projektodawca zapewni realizację działań prowadzących do opracowania stabilnych i trwałych systemów finansowania podmiotów ekonomii społecznej;
- prowadzony przez projektodawcę OWES będzie wdrażał standardy działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej, a także podda się procesowi weryfikacji wypełnienia standardów;
- projekt zakłada realizację wszystkich typów operacji wskazanych w Poddziałaniu 7.2.2;
- projekt przewiduje wsparcie w postaci doradztwa biznesowego dla podmiotów ekonomii społecznej w zakresie pozyskiwania przez te podmioty zewnętrznych źródeł finansowania.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursów nr 1/POKL/7.2.2/2012 i 2/POKL/7.2.2/2012 dla każdego z 4 subregionów województwa śląskiego został wybrany podmiot pełniący funkcję Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej:

- dla subregionu centralnego - Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Subregionu Centralnego / Rudzka Agencja Rozwoju "Inwestor" Sp. z o.o.;
- dla subregionu północnego - Jurajski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Subregionie Północnym Województwa Śląskiego / Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.;
- dla subregionu zachodniego - Inkubator Ekonomii Społecznej Subregionu Zachodniego / Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS;
- dla subregionu południowego - Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Subregionu Południowego / Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości.

Pełniły one funkcje OWES do czerwca 2015 roku.

Funkcjonujący w województwie śląskim system wsparcia podmiotów ekonomii społecznej przynosi pozytywne rezultaty. Założone w ramach PO KL wskaźniki zostały na chwilę obecną nie tylko osiągnięte, ale nawet przekroczone:

- stopień realizacji wskaźnika „liczba osób, które otrzymały wsparcie w ramach instytucji ekonomii społecznej” osiągnął 550,0% wartości docelowej – 3 066,
- stopień realizacji wskaźnika „liczba podmiotów ekonomii społecznej, które otrzymały wsparcie z EFS za pośrednictwem instytucji wspierających ekonomię społeczną” osiągnął poziom 256,8% wartości docelowej – 641.

Zgodnie z założeniami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, usługi wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych mają podlegać akredytacji w systemie AKSES (akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej).

Posiadanie akredytacji będzie stanowiło kryterium dostępu w Regionalnych Programach Operacyjnych.

Na początku 2015 roku Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej ogłosiło pierwszy nabór wniosków w ramach systemu akredytacji standardów działania i usług Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. W odpowiedzi na ogłoszenie z województwa śląskiego wpłynęło 7 wniosków. W gronie wnioskodawców znalazły się wszystkie ww. OWES-y, które zostały liderem lub weszły w skład większego konsorcjum utworzonego na potrzebę uzyskania akredytacji. Dodatkowo wnioski złożyły dwa nowe konsorcja i jeden samodzielny podmiot. Ostatecznie pozytywną ocenę formalną i merytoryczną uzyskało 6 spośród 7 złożonych wniosków i tyleż samo rekomendowano do audytu¹⁰.

Równocześnie Wydział EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, po przeanalizowaniu obecnie funkcjonujących OWES uznał, iż najbardziej optymalnym rozwiązaniem będzie wariant uwzględniający podział województwa na 6 obszarów (częstochowski, rybnicki, bielski, centralny - wschodni, centralny - zachodni, centralny - południowy). Szczegóły tego rozwiązania zawarto w Rozdziale 3, część: Podział terytorialny.

Zakres działań OWES będzie następujący:

1. Świadczenie profilowanych usług doradczych, edukacyjnych i biznesowych na rzecz efektywnego funkcjonowania PES, w tym podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników PES oraz wspieranie powstawania i stabilności miejsc pracy w obszarze przedsiębiorczości społecznej;
2. Wsparcie dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym za pośrednictwem PES, w tym udzielenie dotacji na zakładanie przedsiębiorstw społecznych i wsparcie funkcjonujących przedsiębiorstw w tworzeniu dodatkowych miejsc pracy;
3. Świadczenie na poziomie lokalnym usług animacyjnych służących rozwojowi organizacji obywatelskich i partycypacji społecznej oraz usług inkubacyjnych;
4. Wsparcie działań w zakresie poszukiwania i wdrażania zidentyfikowanych długookresowych źródeł finansowania PES, inicjatyw rozwijających przedsiębiorczość społeczną oraz uzupełniająco instytucji wspierających ekonomię społeczną.

Koordinacja rozwoju ekonomii społecznej

Za koordynację rozwoju ekonomii społecznej w województwie odpowiedzialny będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, którego działania będą polegały na:

- a. tworzeniu regionalnej sieci współpracy OWES,
- b. inicjowaniu współpracy na rzecz ekonomii społecznej,
- c. wyznaczaniu kierunków rozwoju ekonomii społecznej,
- d. kreowaniu i promocji marki ekonomii społecznej w regionie, w tym w zakresie stosowania odpowiedzialnych zamówień publicznych.

¹⁰ Strona poświęcona procesowi akredytacji: <http://www.pozytek.gov.pl>

2.3 Podmioty ekonomii społecznej w województwie śląskim w świetle badań Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej

Na początku 2015 roku sieć Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej działających w województwie śląskim zorganizowała na terenie 4 subregionów badania wśród podmiotów ekonomii społecznej. Ich celem było uzyskanie aktualnej i wyczerpującej wiedzy na temat faktycznej liczby tego typu organizacji, sposobu ich działania, potencjału oraz potrzeb. Dane zbierano według wspólnie opracowanej metodologii badawczej, za pomocą metod ilościowych, jak i jakościowych. W ramach badań ilościowych, prowadzonych techniką wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo – tzw. CATI, podjęto próby kontaktu ze wszystkimi podmiotami widniejącymi w rejestrze REGON (7893 organizacji), zaliczanymi do sfery ES: Kościół Katolicki; inne kościoły i związki wyznaniowe; stowarzyszenia niewpisane do KRS, organizacje społeczne oddzielnie niewymienione niewpisane do KRS; towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych; spółdzielnie; cechy rzemieślnicze; fundacje; izby rzemieślnicze; stowarzyszenia kultury fizycznej; związki sportowe; polskie związki sportowe; inne organizacje społeczne lub zawodowe; stowarzyszenia kultury fizycznej o zasięgu ogólnokrajowym; izby gospodarcze, jednostki terenowe stowarzyszeń posiadające osobowość prawną¹¹.

Warto zwrócić uwagę, iż aktualizacja REGON-u jest dokonywana wyłącznie na wniosek samych podmiotów (najczęściej w wyniku powstania i likwidacji działalności), stąd też rejestr ten zawiera nieaktualne informacje o części jednostek, które nie zgłosiły np. czasowego zawieszenia działalności.

Analizując wyniki badań, OWES stosowały podział PES na następujące typy: fundacje; stowarzyszenia; spółdzielnie socjalne; spółki prawa handlowego (non profit); osoby prawne lub jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania; inne podmioty, które spełniają definicję organizacji pozarządowej w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. zaliczanymi do sfery ES.

W efekcie pozyskano dane od łącznie 3 362 organizacji, głównie stowarzyszeń, deklarujących aktywne prowadzenie działalności. Z uwagi na brak kontaktu, odmowy oraz rezygnacje z udziału w badaniu, liczba aktywnych PES na terenie województwa może być wyższa. W ramach badań jakościowych, prowadzonych techniką indywidualnego wywiadu pogłębionego – tzw. IDI, do badania dobrano organizacje w oparciu o następujące kryteria: prowadzenie działalności gospodarczej, prowadzenie odpłatnej działalności pożytku publicznego, chęć podjęcia działalności ekonomicznej.

Poniżej przedstawiono podsumowanie wyników sporządzone przede wszystkim w oparciu o raporty i prezentacje przekazane przez OWES, przy czym brakujące informacje uzyskano

¹¹ Zob. raport pt. „Badanie podmiotów ekonomii społecznej w subregionie południowym województwa śląskiego”, prowadzone w ramach projektu „OWES subregionu południowego”, realizowanego przez Stowarzyszenie Bielskie Centrum przedsiębiorczości, str. 6-7.

z baz z danymi zgromadzonymi w trakcie badań. Ma ono charakter ramowy – przeprowadzenie szczegółowych analiz powinno zostać poprzedzone agregacją danych surowych zebranych przez poszczególne OWES z terenu województwa śląskiego. Ponadto interpretując poszczególne wyniki należy mieć na uwadze, iż na dokładność pomiaru wpływają różne czynniki, np. wiedza badanych respondentów, dlatego warto się odnosić także do innych źródeł informacji, przykładowo do sprawozdań merytorycznych organizacji.

Struktura badanych podmiotów ekonomii społecznej

W subregionie południowym pozyskano informacje od 761 faktycznie działających organizacji. Dominowały wśród nich stowarzyszenia (78,6%) i fundacje (11,7%). Wśród badanych znalazły się także spółdzielnie socjalne (2,0%) oraz kilkadziesiąt innego typu podmiotów zaliczanych do sfery ekonomii społecznej (7,5%)¹².

W subregionie zachodnim na skierowane ankiety odpowiedziało 635 podmiotów ES, które prowadziły działalność. Zdecydowaną większość (89,4%) tworzyły stowarzyszenia, następnie fundacje (6,1%). Innego typu podmioty (głównie spółdzielnie różnego typu) stanowiły nieco ponad 4% ogółu badanych.

W subregionie centralnym uzyskano informacje od 1138 aktywnych organizacji. Na tę liczbę składały się przede wszystkim stowarzyszenia – 78,1%, fundacje stanowiły 15,2%, spółdzielnie socjalne – 1,2%, a spółdzielnie innego typu – 3,4%.

W subregionie północnym wśród przebadanych 828 aktywnych organizacji przeważały stowarzyszenia (81,8%) oraz fundacje (9,3%). Udział spółdzielni socjalnych wyniósł 1,2%, a spółdzielni innego typu 3,9%.

Tabela 6. Struktura badanych podmiotów ekonomii społecznej.

Subregion	Liczba PES, do których skierowano ankiety (rejestr REGON)	Łączna liczba PES, które odmówiły udziału w badaniu, nie podjęły kontaktu, zadeklarowały, że nie prowadzą działalności (mimo, że są zarejestrowane)	Liczba ankiet przeprowadzonych wśród PES, które spełniały kryteria badania (zadeklarowały aktywne prowadzenie działalności)	Liczba podmiotów, które nie spełniały kryteriów badania (zadeklarowały, że nie prowadzą działalności)
Centralny	2031	893	1138	bd.
Zachodni	1602	967	635	56
Południowy	2176	1415	761	242
Północny	2030 (łącznie 2310*)	1299**	828**	183**
Ogółem	7893	4583	3362**	-

* Działający na terenie subregionu północnego OWES objął dodatkowo badaniem 230 PES, które znalazły się w bazie kontaktowej Ośrodka, a nie widniały w rejestrze REGON pozyskanym od GUS.

** Liczba uwzględnia podmioty spoza rejestru REGON pozyskanego od GUS, z którymi skontaktował się OWES działający na terenie subregionu północnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OWES.

¹² W dużej mierze udziału w badaniu odmawiały osoby prawne lub jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa i Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania (na 144 bezpośrednich odmów, ponad 50% pochodziło od tego typu organizacji).

Działalność PES

Do głównych obszarów działalności PES zaliczały się: sport, edukacja i wychowanie, kultura i sztuka. W konsekwencji oferowane wsparcie najczęściej dotyczyło działań sportowych oraz działań edukacyjnych, szkoleń, konferencji naukowych. Jego odbiorcami były przede wszystkim dzieci, młodzież oraz społeczność lokalna i mieszkańcy.

Tabela 7. Wybrane obszary działalności podmiotów ekonomii społecznej.

Subregion	Obszar działalności (% wskazań)				
	Edukacja, wychowanie	Sport	Kultura, sztuka	Pomoc społeczna, usługi społeczne	Ratownictwo i ochrona ludności
Centralny	52,4	28,2	25,7	16,3	6,1
Zachodni	19,2	40,0	14,0	4,4	16,9
Południowy	29,0	33,5	21,9	7,1	9,9
Północny	52,3	34,8	18,7	11,7	25,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OWES.

Badane organizacje w zdecydowanej większości prowadziły nieodpłatną działalność statutową, najmniejszy udział (między 11 a 15%) stanowiły podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

W subregionie zachodnim i centralnym działalność gospodarczą prowadziło nieco ponad 11% badanych organizacji, odpłatną działalność statutową około 30%, a nieodpłatną 86%.

Na terenie subregionu północnego prowadzenie działalności gospodarczej zadeklarowało 14,3% przebadanych organizacji, odpłatnej działalności statutowej 21,4%, a nieodpłatnej 88,9%.

Z kolei w subregionie południowym 93,4% uczestniczących w badaniu organizacji zajmowało się nieodpłatną działalnością statutową, a blisko 1/4 (24,2%) działalnością odpłatną. Najmniej liczną kategorię stanowiły organizacje prowadzące działalność gospodarczą – 115 (15,1%).

W subregionie południowym zadania publiczne zlecane przez samorząd lokalny realizowało 44,0% podmiotów biorących udział w badaniu, w centralnym 43,5%, zachodnim 35,9%, a północnym 39,7%.

O ile w subregionie południowym oraz zachodnim aktywność badanych PES koncentrowała się na najbliższej okolicy – gminie lub powiecie, to w subregionie centralnym obejmowała najczęściej całą Polskę lub powiat (przy czym stosunkowo często wskazywano teren gminy i województwa), natomiast w północnym teren gminy oraz całego kraju. W każdym z subregionów większość badanych wskazywała, że użytkowany przez ich podmiot lokal stanowi własność gminy/powiatu.

Współpraca podmiotów ES z otoczeniem zewnętrznym

W subregionie południowym 4/5 ankietowanych deklarowało współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i mieszkańcami miejscowości (okolicy), 2/3 z innymi podmiotami ekonomii społecznej, mediami, lokalnymi przedsiębiorcami, a co piąty z OWES.

Podobna intensywność współpracy PES z jednostkami samorządu terytorialnego, mieszkańcami miejscowości (okolicy) oraz innymi podmiotami ekonomii społecznej została zdiagnozowana na terenie subregionu zachodniego, przy czym z lokalnymi przedsiębiorcami współpracowało 3/5 badanych organizacji, a co szósta z OWES.

W subregionie centralnym niemal 3/4 badanych PES wskazywało na współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego, 7 na 10 z mieszkańcami miejscowości (okolicy), a blisko 2/3 z innymi podmiotami ekonomii społecznej. Nieco ponad połowa badanych do podmiotów współpracujących ze swoją organizacją zaliczyła media oraz lokalnych przedsiębiorców.

W subregionie północnym 9/10 badanych PES współpracowało z mieszkańcami miejscowości (okolicy), ponad 3/4 z jednostkami samorządu terytorialnego, 3/5 z innymi podmiotami ekonomii społecznej.

W subregionie północnym, jak i centralnym na współpracę z OWES wskazało nieco ponad 12% pytanych.

Finanse i księgowość PES

W subregionie zachodnim co drugi badany podmiot deklarował, że księgowość prowadzona jest w nim wolontarystycznie. Na obszarze działania pozostałych OWES 4 na 10 wskazała tę formę prowadzenia księgowości, przy czym w subregionie centralnym podobny odsetek ankietowanych wskazywał na zlecenie jej firmie zewnętrznej.

Do źródeł przychodów większości organizacji (niezależnie od subregionu) zaliczono głównie składki członkowskie, środki samorządowe oraz darowizny (zarówno od firm i instytucji, jak i osób prywatnych).

Tabela 8. Wybrane źródła przychodów podmiotów ekonomii społecznej.

Subregion	Źródła przychodów PES (% wskazań)			
	Składki członkowskie	Darowizny od firm i instytucji	Darowizny od osób fizycznych (poza wpływami z 1%)	Źródła samorządowe (środki gminy, powiatu lub samorządu województwa)
Centralny	65,6	43,4	42,4	32,5
Zachodni	67,2	54,7	50,8	57,9
Południowy	74,0	49,4	54,4	59,0
Północny	71,7	37,0	39,3	52,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań OWES.

W subregionie południowym, centralnym i północnym co druga badana organizacja wskazywała, że jej miesięczne koszty stałe wynoszą nie więcej niż 1500 zł, co czwarta deklarowała ich brak, pozostałe określiły iż koszty te przekraczają 1500 zł.

W subregionie zachodnim 3/5 organizacji wskazało na brak kosztów stałych, a 1/4 określiła ich wysokość na najniższym poziomie (do 1500 złotych).

Zatrudnienie w PES

W subregionie południowym nieco ponad 17% spośród uczestniczących w badaniu organizacji zatrudniało pracowników w oparciu o umowę o pracę (wg stanu na 30.12.2014 roku), przy czym większość z nich zatrudniała przynajmniej jedną osobę w pełnym wymiarze czasu pracy. Niemal co czwarty PES angażował pracowników w oparciu o umowy zlecenie, co siódmy stosował umowy o dzieło, a co dziesiąty umowy wolontariatu. Jednocześnie ponad połowa podmiotów (53%) bazowała na pracy społecznej swoich członków¹³.

W subregionie zachodnim co trzeci ankietowany PES (36,6%) zatrudniał pracowników, przy czym 3 na 10 przynajmniej jedną osobę w wymiarze pełnego etatu. Co czwarta organizacja (24,9%) stosowała umowy zlecenie, co dziesiąta o dzieło (10,7%), jednocześnie 3/4 korzystało z usług wolontariuszy oraz społecznej pracy swoich członków¹⁴.

Również w subregionie północnym pracowników zatrudniał niemal co trzeci PES (34,5%), którego przedstawiciel uczestniczył w badaniu, przy czym 15,5% organizacji zatrudniało pracowników na pełny etat. Co piąta badana organizacja (21,0%) angażowała pracowników na mocy umów zleceń. Znacznie mniejszy odsetek stanowiły umowy o dzieło oraz wolontariatu (odpowiednio 7,1% oraz 5,9%)¹⁵.

Podobnie w subregionie centralnym blisko 36% badanych przyznało, że ich PES zatrudnia pracowników na etat, przy czym 26,5% wskazało, iż co najmniej jedną osobę w pełnym wymiarze czasu pracy. Ponadto co piąta organizacja (20,3%) angażowała pracowników w oparciu o umowy zlecenie 5,4% stosowało umowy o dzieło, a 1,6% wolontariatu.

Ekonomizacja PES

W subregionie południowym stosunkowo niski odsetek organizacji objętych badaniem (17,9%) zamierza podjąć proces ekonomizacji, definiowany na potrzeby badania jako *podjęcie bądź rozszerzenie działalności gospodarczej/ odpłatnej w celu uzyskania dodatkowego źródła przychodów podmiotu*. Tylko co dziesiąty (10,9%) ma opracowany plan rozwoju, a zaledwie 6,8% zamierza skorzystać z użytecznych modeli biznesowych, np. franczyzy.

Podobne zainteresowanie procesem ekonomizacji odnotowano w subregionie zachodnim, gdzie chęć jej podjęcia wyraziło ok. 17% badanych organizacji, planem rozwoju dysponowała co dziesiąta (9,6%), a z franczyzy lub innych użytecznych modeli biznesowych zamierzał skorzystać zaledwie 1,4% pytanych.

W subregionie centralnym zainteresowana procesem ekonomizacji była co trzecia badana organizacja, połowa miała opracowany plan rozwoju (49,3%), z kolei chęć skorzystania z użytecznych modeli biznesowych wykazało ok. 5% ankietowanych.

¹³ W subregionie południowym w ramach kategorii „Inna umowa” rozróżniono pracę społeczną członków organizacji.

¹⁴ W subregionie zachodnim społeczną pracę członków oraz umowę wolontariatu traktowano jako jedną kategorię.

¹⁵ W subregionie północnym oraz centralnym nie wyróżniano dodatkowo kategorii dotyczącej pracy społecznej członków organizacji.

W subregionie północnym co piąta badana organizacja wyraziła zamiar ekonomizacji, planem rozwoju dysponowało 42,2% podmiotów, a zamiar skorzystania z użytecznych modeli biznesowych wyraziło 5,4%.

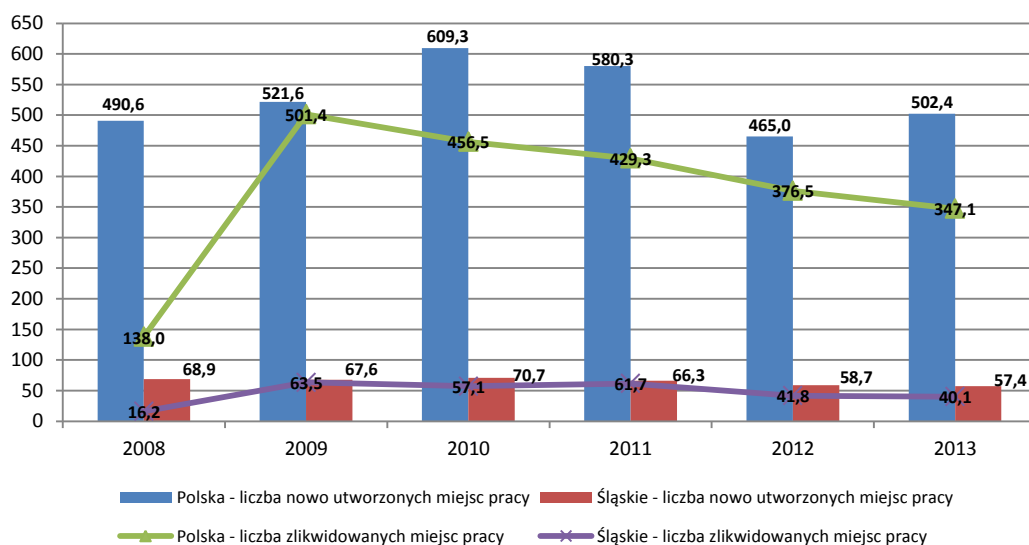
3. Sytuacja społeczno-gospodarcza regionu

Rynek pracy

W województwie śląskim współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym w roku 2013 osiągnął 70,6% i był na poziomie zbliżonym do średniej krajowej (73,5%). Liczba aktywnych zawodowo mieszkańców wyniosła ogółem 2 108 tys. – większość z nich stanowiły osoby pracujące (1 903 tys.). Ponad połowa zatrudnionych (56,6%) pracowała w sektorze usług, z czego 2/3 to kobiety.

W 2013 roku w regionie 1 832 tys. osób zaliczało się do biernych zawodowo (w tym kobiety – 1 085 tys.). W tej kategorii znaleźli się głównie emeryci (897 tys. osób) oraz osoby kontynuujące naukę/uzupełniające kwalifikacje (316 tys.). Z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu, biernych zawodowo pozostawało 247 tys. osób, z powodu niepełnosprawności 236 tys., 37 tys. było przekonanych o niemożności znalezienia pracy, z kolei 19 tys. deklaroowało, iż wyczerpało wszystkie znane możliwości poszukiwania pracy.¹⁶

Wykres 1. Liczba utworzonych i zlikwidowanych miejsc pracy w Polsce i w województwie śląskim w latach 2008-2013 (w tys.).

źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych GUS.

W latach 2008-2009 w Polsce wystąpiło spowolnienie gospodarcze spowodowane kryzysem rynku finansowego, co znajduje odzwierciedlenie w danych zaprezentowanych na powyższym wykresie. Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w kraju wzrosła tylko nieznacznie, przy czym blisko 4-krotnie zwiększyła się liczba zlikwidowanych stanowisk. W roku 2010 sytuacja pod względem podaży miejsc pracy zdecydowanie się poprawiła (wzrost liczby nowych miejsc pracy i spadek liczby zlikwidowanych), jednak w okresie 2010-

¹⁶ BDL GUS [data dostępu: 02.03.2015].

2012 nadwyżka miejsc utworzonych nad zlikwidowanych stopniowo zmniejszała się (co więcej w roku 2012 liczba nowych miejsc pracy wyraźnie spadła i była najniższa w całym rozpatrywanym okresie). Warto przy tym zauważyć, iż od roku 2009 systematycznie spada liczba likwidowanych miejsc pracy, jednocześnie w roku 2013 nastąpił zauważalny wzrost liczby miejsc nowo utworzonych. Niemniej jednak, w dalszym ciągu stosunek nowo powstałych do likwidowanych miejsc pracy jest zdecydowanie mniej korzystny niż w roku 2008, w którym nadwyżka nowych stanowisk nad likwidowanymi wyniosła ponad 350 tys.

Podobną sytuację można dostrzec w województwie śląskim – w latach 2008-2009 liczba nowo utworzonych miejsc pracy nieznacznie wzrosła, przy ponad 4-krotnym zwiększeniu się liczby miejsc zlikwidowanych. W 2010 roku nastąpił przyrost liczby nowych miejsc pracy. Obawy może budzić jednak zmniejszenie się w latach 2010-2013 liczby nowo powstałych miejsc pracy, przy czym od 2012 roku liczba zlikwidowanych miejsc pracy wyraźnie spadła. Ogólnie, w porównaniu do roku 2008, w którym nadwyżka nowych miejsc pracy nad zlikwidowanym była najwyższa – 52,7 miejsc, sytuacja pod względem podaży miejsc pracy uległa znacznemu pogorszeniu.

Bezrobocie i pomoc społeczna

Według stanu na koniec grudnia 2014 r., w województwie śląskim było zarejestrowanych 175 675 bezrobotnych. Stopa bezrobocia wyniosła **9,6%** – była to wartość niższa od krajowej (11,5%), a zarazem jedna z najniższych wśród województw. W stosunku do analogicznego okresu w roku 2013, w regionie zmniejszyła się liczba bezrobotnych zarejestrowanych o 32 621 osób (tj. o ok. 15,7%).

Na koniec 2014 roku najwyższą stopą bezrobocia charakteryzowały się następujące powiaty: m. Bytom – 19,2%, częstochowski – 18,4, myszkowski – 16,2%. Stosunkowo niski poziom bezrobocia występował w powiatach: bieruńsko-lędzińskim i m. Katowice (po 4,7%), m. Tychy – 5,2%, m. Bielsko-Biała – 5,3%, pszczyńskim – 5,6%. Spadek bezrobocia nastąpił niemal we wszystkich kategoriach osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W stosunku do roku 2013 zmniejszyła się m.in. liczba bezrobotnych do 25 r.ż. (o 8 657 os., tj. o ok. 25,8%), powyżej 50 r.ż. (o 5 246 os., tj. ok. o 9,8%) oraz długotrwale bezrobotnych (o 8 272, tj. o ok. 7,9%). Wzrosła natomiast liczba osób bezrobotnych po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego (z 339 do 382 osób).

Najliczniejszą kategorię wśród osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowili bezrobotni bez wykształcenia średniego (56,0%) oraz długotrwale bezrobotni (54,8%). Wśród zarejestrowanych bezrobotnych przeważały kobiety (53,6%).

Tabela 9. Osoby bezrobotne w szczególnej sytuacji na rynku pracy w województwie śląskim w latach 2009-2014 (stan na koniec grudnia).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Do 25 roku życia	35 195	35 895	34 457	35 847	33 616	24 959
Długotrwale bezrobotni¹⁷	57 714	72 162	84 291	93 933	104 500	96 228
Powyżej 50 roku życia	37 589	41 526	44 154	49 956	53 706	48 460
Bez kwalifikacji zawodowych	44 900	47 059	54 233	59 280	61 063	50 758
Bez doświadczenia zawodowego	46 153	48 376	47 288	48 179	47 825	38 577
Bez wykształcenia średniego	94 803	101 434	103 875	114 013	116 683	98 442
Kobiety, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia	15 242	17 020	19 635	21 576	22 890	-
Samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	13 861	15 897	18 510	20 424	21 593	19 116
Bezrobotni, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia	3 318	4 173	4 540	5 275	6 021	5 594
Niepełnosprawni	10 386	11 064	11 511	12 475	12 822	11 855
Po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego	-	206	269	317	339	382
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	168 425	181 198	186 187	205 459	208 296	175 675
- w tym kobiet	89 903	98 169	104 370	112 316	111 135	94 101

źródło: Portal Publiczne Służby Zatrudnienia, <http://www.psz.praca.gov.pl>, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, <http://www.wup-katowice.pl>.

Od stycznia 2015 r. gromadzone są dane statystyczne dotyczące następujących kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 14.03.2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy:

- bezrobotni do 30 roku życia,
- bezrobotni długotrwale,
- bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawni.

Również od stycznia 2015 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej monitoruje profile pomocy zarejestrowanych bezrobotnych. Obowiązek profilowania osób bezrobotnych wprowadziła ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 598), która weszła w życie 27 maja 2014 r.

¹⁷ Według Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy są to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych.

Zgodnie z zapisami ww. ustawy obowiązuje nowy sposób postępowania przez urzędy pracy przy obsłudze bezrobotnych, polegający na koncepcji profilowania pomocy. Ustawa wprowadziła trzy profile pomocy: **profil I**, przewidziany dla osób aktywnych, **profil II**, przewidziany dla osób wymagających wsparcia i **profil III**, dla osób oddalonych od rynku pracy. W związku z powyższym osoby bezrobotne muszą poddać się procedurze profilowania oraz ustalenia Indywidualnego Planu Działania. Zakwalifikowanie bezrobotnego do jednego z trzech profili pozwala na zastosowanie wybranych instrumentów rynku pracy (dot. II i III profilu) w celu skutecznego zaktywizowania klienta urzędu pracy.

Do **profilu I** zakwalifikowane są osoby pozostające blisko rynku pracy i gotowe do podjęcia pracy bez wsparcia instrumentami rynku pracy. Pomoc dla nich ogranicza się do pośrednictwa pracy, a w uzasadnionych przypadkach jest uzupełniana poradnictwem zawodowym lub innymi formami pomocy określonymi w ustawie (m.in. sfinansowaniem szkolenia lub kosztów egzaminu, przyznaniem środków na podjęcie działalności gospodarczej).

Zakwalifikowanie osób bezrobotnych do **profilu II** daje im możliwość skorzystania z wszystkich usług i instrumentów rynku pracy oraz działań aktywizacyjnych zleczanych przez urząd pracy oraz innych form pomocy z wyłączeniem PAI – Programu Aktywizacja i Integracja.

Profil III otwiera przed osobami bezrobotnymi możliwość skorzystania z następujących form pomocy:

1. PAI - Program Aktywizacja i Integracja,
2. działania aktywizacyjne zlecone przez urząd,
3. programy specjalne,
4. skierowanie do podjęcia zatrudnienia wspieranego u pracodawcy lub podjęcie pracy w spółdzielni socjalnej zakładanej przez osoby prawne,
5. w uzasadnionych przypadkach poradnictwo zawodowe.

Osoby bezrobotne z profilu III najtrudniej przywrócić na rynek pracy, bowiem albo utraciły całkowicie motywację do pracy i jej poszukiwania albo w zamierzony sposób unikają wszelkich form pomocy, gdyż ich celem jest wyłącznie utrzymanie statusu bezrobotnego z uwagi na możliwość korzystania z systemu ubezpieczeń społecznych¹⁸.

W grupie osób bezrobotnych z profilu III znajdują się potencjalni założyciele lub pracownicy spółdzielni socjalnych działających w sektorze ekonomii społecznej. W województwie śląskim osoby takie stanowią około 3% wszystkich bezrobotnych. Podobnie sytuacja wygląda w skali całego kraju, gdzie liczba osób z profilu III w stosunku do liczby ogółu bezrobotnych wyniosła 2,6% (stan na koniec marca 2015 r.). Działania wspierające rynek pracy, realizowane przez podmioty ekonomii społecznej dedykowane są w większości osobom przyporządkowanym do profilu III. Może to oznaczać w nieodległej perspektywie czasowej wzrost zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej, poprzez tworzenie nowych podmiotów lub zwiększanie ilości pracowników w już istniejących przedsiębiorstwach społecznych.

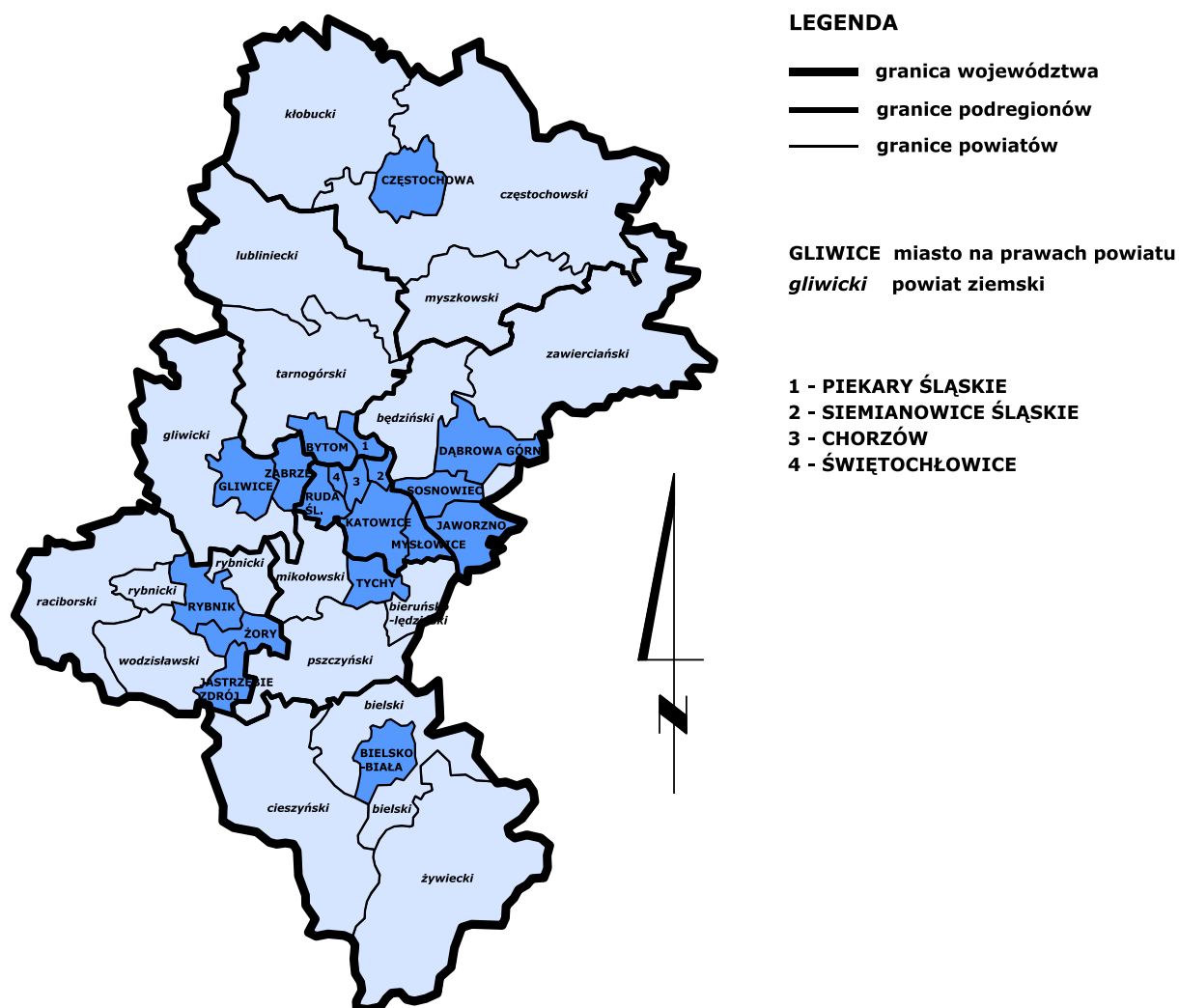
¹⁸ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej „Profilowanie pomocy dla osób bezrobotnych”. Podręcznik dla pracowników powiatowych urzędów pracy, maj 2014 r.

W 2014 roku bezrobocie stanowiło najczęstszy powód korzystania ze wsparcia pomocy społecznej (157 999 osób w rodzinach było objętych pomocą z tego tytułu), a następnie ściśle z nim powiązane ubóstwo (147 971 osób). Do częstych powodów korzystania z pomocy zalicza się także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (84 697), niepełnosprawność (76 795 osób), długotrwałą lub ciężką chorobę (75 787 osób), a także potrzebę ochrony macierzyństwa (50 352 osób). Ogółem w 2014 roku pomocą społeczną objętych było 19 615 rodzin, które liczyły 245 727 członków.¹⁹

Podział terytorialny

W województwie śląskim znajduje się 167 gmin skupionych w 36 powiatach, z czego 19 stanowią miasta na prawach powiatu.

Mapa 1. Podział województwa śląskiego na powiaty.

źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

¹⁹ Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MPiPS-03 za okres I-XII 2014 r.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 r., województwo śląskie zamieszkiwało 4 585,9 tys. osób, co stanowiło 11,9% ludności kraju. Pod względem liczby mieszkańców zajmowało ono drugie miejsce w Polsce (zaraz po województwie mazowieckim), przy czym należy zauważyć, iż liczba ludności województwa śląskiego systematycznie maleje.

Na potrzeby zapewnienia w województwie funkcjonowania sieci wsparcia Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, pozwalającej na łatwy dostęp do świadczonych usług, dokonano podziału województwa na 6 obszarów: częstochowski, rybnicki, bielski, centralny - wschodni, centralny - zachodni, centralny - południowy. Obejmują one:

1. obszar częstochowski – powiaty: częstochowski, kłobucki, myszkowski, miasto Częstochowa;
2. obszar rybnicki – powiaty: raciborski, rybnicki, wodzisławski, miasta: Jastrzębie Zdrój, Rybnik, Żory;
3. obszar bielski – powiaty: bielski, cieszyński, żywiecki, miasto Bielsko-Biała;
4. obszar centralny - wschodni – powiaty: będziński, zawierciański, miasta: Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice;
5. obszar centralny - zachodni – powiaty: lubliniecki, tarnogórski, miasta: Bytom, Katowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska;
6. obszar centralny - południowy – powiaty: bieruńsko-lędziński, gliwicki, mikołowski, pszczyński, miasta: Gliwice, Jaworzno, Mysłowice, Tychy, Zabrze.

Mapa 2. Podział województwa śląskiego na obszary wsparcia przez OWES.

źródło: opracowanie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

W celu uniknięcia nierównego dostępu do usług wsparcia ekonomii społecznej, wzięto pod uwagę 3 czynniki, które powinny determinować ilość i umiejscowienie OWES w województwie śląskim: liczbę mieszkańców, powierzchnię obszaru oraz liczbę osób bezrobotnych w nim zarejestrowanych. Dla pełniejszego zdiagnozowania obszarów w poniższej tabeli dodano także informację o liczbie osób objętych pomocą społeczną.

Tabela 10. Sytuacja demograficzno-społeczna w wyodrębnionych obszarach.

Obszar	Powierzchnia (km ²)	Powierzchnia (%)	Ludność (osoby)	Ludność (%)	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób objętych pomocą społeczną
częstochowski	3 049	24,7%	523 256	11,4%	28 646	21 034
rybnicki	1 353	11,0%	637 438	13,9%	19 401	15 942
bielski	2 354	19,1%	665 269	14,5%	23 301	23 076
centralny - wschodni	1 718	13,9%	834 864	18,2%	37 375	35 053
centralny - zachodni	1 818	14,7%	887 046	19,3%	34 514	35 167
centralny - południowy	2 041	16,5%	1 038 051	22,6%	32 438	38 123

źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, stan na XII.2014 r.; Sprawozdanie MPiPS-03-R za I-XII.2014 r.

Podział województwa na 6 obszarów, w stosunku do poprzedniego podziału na 4 większe subregiony, zmniejsza w sposób znaczący zakres funkcjonowania OWES-ów pod względem terytorialnym, liczby mieszkańców oraz liczby osób bezrobotnych. Sprawi tym samym skrócenie dystansu i zwiększenie dostępności oferowanego przez OWES-y wsparcia.

Ponadto przyjęty podział uwzględnia również powiązania gospodarcze i społeczne funkcjonujące w województwie.

4. Priorytety, cele, kierunki działań i oczekiwane rezultaty

Cel główny

Wzmocnienie roli przedsiębiorczości społecznej w integracji społeczno-zawodowej oraz dostarczaniu usług użyteczności publicznej w regionie.

Cel główny będzie realizowany poprzez 5 celów szczegółowych przyporządkowanych do poszczególnych obszarów priorytetowych ekonomii społecznej w województwie śląskim.

Obszary te w głównej mierze zostały wyodrębnione na etapie przygotowywania *Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim*. Prace nad przygotowaniem Planu odbywały się w ramach 5 zespołów zadaniowych:

- ds. integracji i reintegracji społecznej,
- ds. edukacji i profesjonalizacji sektora ekonomii społecznej,
- ds. współpracy sektora ekonomii społecznej z otoczeniem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, w tym ze środowiskiem biznesu,
- ds. promocji ekonomii społecznej,
- ds. finansowania podmiotów sektora ekonomii społecznej.

Każdy z ww. zespołów zajmował się jednym obszarem priorytetowym. Obszar finansowania podmiotów sektora ES nie stał się osobnym priorytetem - zawiera się natomiast w pozostałych w zakresie odpowiadającym poszczególnym tematowi.

W stosunku do Planu, obszary priorytetowe w Programie zostały zmodyfikowane, tak by trafniej odzwierciedlały zapisy wynikające z *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej* oraz uzupełnione o obszar wynikający z priorytetu IV KPRES dotyczącego włączenia ekonomii społecznej do głównego nurtu polityk publicznych na poziomie krajowym i regionalnym. W rezultacie Program koncentruje się na 5 obszarach priorytetowych:

- I. Wzmocnienie polityki ekonomii społecznej w działaniach realizowanych na poziomie województwa.
- II. Integracja i reintegracja społeczna oraz zawodowa.
- III. Współpraca sektora ekonomii społecznej z otoczeniem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, w tym ze środowiskiem biznesu na rzecz rozwoju lokalnego.
- IV. Edukacja i profesjonalizacja sektora ekonomii społecznej.
- V. Promocja ekonomii społecznej.

Do każdego priorytetu przypisano cel szczegółowy, który powinien zostać osiągnięty do końca realizacji Programu, tj. do roku 2020, a następnie wskazano główne kierunki działań oraz same działania. Dla każdego działania wskazano oczekiwane rezultaty. W tabelach rezultatów znajdujących się przy każdym priorytecie, zawarto kolumnę ze stopniem osiągnięcia wskaźnika wg stanu na koniec 2014 r., w której wskazano wartości dla tych wskaźników, które podlegały monitoringowi w związku z realizacją Planu. Informacje te

pochodzą z rocznego raportu monitoringowego sporządzanego przez ROPS. Pozostałe wskaźniki wynikają z zapisów *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej*, który nakłada na samorząd województwa obowiązek monitorowania działań podejmowanych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Ze względu na to, iż Program ma charakter wieloletni, przewiduje się jego monitoring i aktualizację.

Priorytety, cele szczegółowe i kierunki działań sformułowano następująco:

Priorytet I
Wzmocnienie polityki ekonomii społecznej
w działaniach realizowanych na poziomie województwa

Biorąc pod uwagę wzrost roli regionów w kreowaniu polityki rozwoju oraz konieczność – wynikającą zarówno z KPRES, jak i znowelizowanej ustawy o pomocy społecznej – zapewnienia mechanizmów koordynacji działań na rzecz sektora ekonomii społecznej, istotne jest włączenie polityki ekonomii społecznej w działania realizowane na poziomie województwa. W związku z tym sformułowano pierwszy cel szczegółowy Programu:

Cel szczegółowy 1:

Włączenie polityki ekonomii społecznej do głównego nurtu polityki społecznej województwa śląskiego.

Kierunki działań:

- 1.1. Włączenie ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych województwa śląskiego.
- 1.2. Przyjęcie i realizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej.
- 1.3. Diagnozowanie sektora ekonomii społecznej w regionie.

Priorytet II
Integracja i reintegracja społeczna oraz zawodowa

Ekonomia społeczna może również odegrać istotną rolę w procesie włączenia społecznego, walce z ubóstwem, marginalizacją i dyskryminacją. Powinna stwarzać możliwości skutecznego wsparcia osób szczególnie narażonych na zjawisko wykluczenia społecznego, zwiększenia ich szans na zatrudnienie, jak również ułatwienia dostępu do usług społecznych i stymulowania rozwoju lokalnego. Sektor ekonomii społecznej zapewnia powstawanie nowych miejsc pracy, angażuje osoby w trudnej sytuacji, stwarzając realne podstawy dla trwałej ich aktywizacji, usamodzielnienia oraz integracji społecznej i zawodowej. Mając na uwadze potencjał ekonomii społecznej w tym obszarze, określono drugi cel szczegółowy Programu:

Cel szczegółowy 2:

Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w procesie integracji i reintegracji społecznej oraz zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Kierunek działań:

2.1. Wsparcie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez rozwój przedsiębiorczości społecznej.

Priorytet III

Współpraca sektora ekonomii społecznej z otoczeniem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, w tym ze środowiskiem biznesu na rzecz rozwoju lokalnego

Sektor ekonomii społecznej w kraju i województwie znajduje się wciąż w fazie rozwoju, stanowią go w przeważającej mierze podmioty drobne, o niewielkiej skali oddziaływania. Dla skuteczności działania podmiotów ekonomii społecznej niezwykle ważne jest stworzenie kompleksowego systemu wsparcia oraz zaangażowanie instytucji i podmiotów innych sektorów na poziomie regionalnym i lokalnym. Współpraca z lokalnymi samorządami, biznesem oraz zakorzenienie w społeczności lokalnej stanowią czynniki sprzyjające stabilności i rozwojowi PES. Mogą stać się źródłem ich potencjalnego gospodarczego i społecznego sukcesu. Dlatego jako trzeci cel szczegółowy Programu wskazano:

Cel szczegółowy 3:

Rozwój międzysektorowej współpracy podmiotów ekonomii społecznej.

Kierunki działań:

- 3.1. Rozbudowa systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.
- 3.2. Rozwój działalności rynkowej przez przedsiębiorstwa społeczne.
- 3.3. Wsparcie działań na rzecz ekonomii społecznej na poziomie gminnym i powiatowym.
- 3.4. Tworzenie sieci współpracy, partnerstw lokalnych i wymiana informacji.

Priorytet IV

Edukacja i profesjonalizacja sektora ekonomii społecznej

Rozwój ekonomii społecznej wymaga prowadzenia działań edukacyjnych skierowanych do różnych grup docelowych. Istotne jest zwiększanie kompetencji zawodowych i społecznych osób bezpośrednio zaangażowanych w kreowanie i rozwój sektora ekonomii społecznej, gdyż profesjonalizm kadr sprzyja sukcesowi w realizacji założonych przez podmioty celów gospodarczych i społecznych. Nie mniej ważne jest jednak edukowanie społeczeństwa, przedstawicieli administracji publicznej, decydentów czy biznesmenów, dla których ekonomia społeczna jest często pojęciem nieznanym lub kojarzonym z pomocą społeczną. Mając powyższe na uwadze, sformułowano czwarty cel szczegółowy Programu.

Cel szczegółowy 4:

Podniesienie poziomu wiedzy i upowszechnienie umiejętności praktycznych w sektorze ekonomii społecznej i jego otoczeniu.

Kierunki działań:

- 4.1. Działania edukacyjne w formie studiów, szkoleń i zajęć fakultatywnych.
- 4.2. Upowszechnianie edukacji wyjaśniającej zasady działania przedsiębiorczości społecznej.
- 4.3. Działania uzupełniające w ramach programów wspierających ekonomię społeczną.
- 4.4. Bezpośrednie wsparcie szkoleniowo-edukacyjne i doradcze dla środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Priorytet V
Promocja ekonomii społecznej

Znajomość tematyki ekonomii społecznej w społeczeństwie jest bardzo niska. Ważne jest zatem popularyzowanie idei ekonomii społecznej, podkreślanie jej zasad: solidarności społecznej, współpracy, przedsiębiorczości oraz kształtowanie odpowiedzialnych postaw konsumenckich. Od zbudowania pozytywnie kojarzonej marki ekonomii społecznej uzależniony jest jej dalszy rozwój. Dlatego jako piąty cel szczegółowy Programu przyjęto:

Cel szczegółowy 5:

Podniesienie poziomu świadomości społecznej dotyczącej sektora ekonomii społecznej oraz utrwalenie jego pozytywnego wizerunku.

Kierunki działań:

- 5.1. Zgromadzenie, uporządkowanie, udostępnienie i bieżąca aktualizacja informacji na temat ekonomii społecznej w przestrzeni rzeczywistej i wirtualnej oraz jej promocja.
- 5.2. Budowa marki sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim.
- 5.3. Promocja wsparcia dla środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 5.4. Współpraca z mediami regionalnymi i lokalnymi w zakresie promocji ekonomii społecznej.

Poniżej przedstawiono tabele zawierające kierunki działań wraz z działaniami i przyporządkowanymi im realizatorami, źródłami finansowania i terminami realizacji, a także tabele wskaźników dla poszczególnych działań.

Priorytet I

Wzmocnienie polityki ekonomii społecznej w działaniach realizowanych na poziomie województwa

Cel szczegółowy 1:

Włączenie polityki ekonomii społecznej do głównego nurtu polityki społecznej województwa śląskiego.

Kierunek działania 1.1:

Włączenie ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych województwa śląskiego.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
1.1.1	Włączenie problematyki ekonomii społecznej do strategii rozwoju województwa śląskiego	UMWS	środki samorządu województwa	2015-2020
1.1.2	Włączenie problematyki ekonomii społecznej do strategii polityki społecznej województwa śląskiego	ROPS	środki samorządu województwa	2015-2020
1.1.3	Włączenie problematyki ekonomii społecznej do regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia	WUP	środki samorządu województwa	2015-2020
1.1.4	Włączenie ekonomii społecznej do innych dokumentów strategicznych i programowych	UMWS/WUP/ ROPS	środki samorządu województwa	2015-2020

Kierunek działania 1.2:

Przyjęcie i realizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
1.2.1	Koordinacja „Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020”	ROPS	fundusze unijne, środki samorządu województwa	2015-2020
1.2.2	Monitorowanie programu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim	ROPS, OWES w oparciu o CAS, JST	fundusze unijne, środki samorządu województwa	2015-2020

Kierunek działania 1.3:

Diagnozowanie sektora ekonomii społecznej w regionie.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
1.3.1	Przygotowanie i przeprowadzenie badań regionalnych z obszaru ekonomii społecznej	samorząd województwa/ROPS, OWES	środki samorządu województwa, fundusze unijne	2015-2020
1.3.2	Prowadzenie diagnozy i monitorowanie sytuacji sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim, w tym z wykorzystaniem narzędzi analityczno-diagnostycznych	samorząd województwa/ROPS	środki samorządu województwa, fundusze unijne	2015-2020
1.3.3	Badanie i definiowanie potrzeb oraz określanie kierunków rozwoju zawodowego kadry PES	OWES, PES, samorząd województwa/ROPS	środki samorządu województwa, środki niepubliczne, fundusze unijne,	2015-2020
1.3.4	Opracowanie rekomendacji dotyczących obszaru ekonomii społecznej	ROPS	fundusze unijne	2015-2020

Oczekiwane rezultaty:

Nr działania	Nazwa wskaźnika	Wartość	Monitoring/ źródło danych	Osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2014 r. (*)	Uwagi (**)
Kierunek działania 1.1					
1.1.1 1.1.2 1.1.3 1.1.4	Liczba dokumentów strategicznych i programowych uwzględniających zapisy dotyczące ekonomii społecznej	4	ROPS	nie dotyczy	
Kierunek działania 1.2					
1.2.1	Liczba programów rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim	1	ROPS	nie dotyczy	
1.2.2	Liczba raportów oceniających stan realizacji programu	6	ROPS	nie dotyczy	

	na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim				
	Kierunek działania 1.3				
1.3.1	Liczba badań z obszaru ES	7	ROPS/OWES	3	
1.3.2	Liczba opracowanych narzędzi analityczno-diagnostycznych	1	ROPS	1	
1.3.3	Liczba przeprowadzonych badań związanych z tematyką rozwoju zawodowego kadr ES	35	ROPS/OWES	31	
1.3.4	Liczba opracowanych pakietów rekomendacji dotyczących obszaru ekonomii społecznej	5	ROPS	nie dotyczy	

(*) Osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2014 r. – wartość obejmująca dane zebrane za okres od 2012 do 2014 r. wynikająca z raportu monitoringowego „Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012 – 2020” sporządzonego wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. – w przypadku, gdy dany wskaźnik występował w Planie. W przypadku wskaźników nowych wpisano „nie dotyczy”.

Wyjaśnienie odnosi się do tabel z oczekiwanymi rezultatami we wszystkich priorytetach.

(**) W przypadkach, gdy nowy wskaźnik został określony w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej, w związku z czym konieczne będzie od roku 2015 monitorowanie stopnia jego realizacji na poziomie województwa, w rubryce „Uwagi” wpisano „wskaźnik KPRES”.

Priorytet II
Integracja i reintegracja społeczna oraz zawodowa

Cel szczegółowy 2:

Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w procesie integracji i reintegracji społecznej oraz zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Kierunek działania 2.1:

Wsparcie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez rozwój przedsiębiorczości społecznej.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
2.2.1	Inicjowanie tworzenia nowych przedsiębiorstw społecznych generujących miejsca pracy	JST, NGO, PS, PUP, OWES, LGD	środki samorządów, środki niepubliczne, fundusze unijne, Fundusz Pracy	2015-2020
2.2.2	Wsparcie dla tworzenia podmiotów o charakterze reintegracyjnym	samorząd województwa/ ROPS, JST, OPS, OWES, NGO, PS	fundusze unijne, środki budżetu państwa, środki samorządów, środki niepubliczne	2015-2020
2.2.3	Wdrożenie stabilnego systemu współfinansowania wspierającego tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, obejmującego m.in. dotacje, niskooprocentowane pożyczki, staże itp.	Bank Gospodarstwa Krajowego, MPiPS, WUP	fundusze unijne, środki budżetu państwa	2015-2020

Oczekiwane rezultaty:

Nr działania	Nazwa wskaźnika	Wartość	Monitoring/ źródło danych	Osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2014 r.	Uwagi
	Kierunek działania 2.1				
2.2.1	Liczba miejsc pracy utworzona w PS	1982	OWES/PUP	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.1	Liczba osób zatrudnionych w PES nie będących PS	1500	badania ankietowe OWES/ sprawozdania PES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.1	Liczba wspartych projektów z zakresu PS „na próbę”	6	Inkubatory Akademickie/ uczelnie/NGO/inne formy aktywności akademickiej	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.1	Liczba powstałych spółdzielni socjalnych osób prawnych lub osób fizycznych	100	OWES/PUP/ OZRSS/KRS	nie dotyczy	
	Liczba utworzonych PES o charakterze reintegracyjnym:		OWES/JST/OPS/ NGO		
2.2.2	• liczba KIS utworzonych w województwie	6		nie dotyczy	
2.2.2	• liczba CIS utworzonych w województwie	10		nie dotyczy	
2.2.2	• liczba WTZ utworzonych w województwie	4		nie dotyczy	
2.2.2	• liczba ZAZ utworzonych w województwie	2		nie dotyczy	
2.2.3	Liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań, w tym:	1784	OWES/PUP/ PFRON/ JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
	• liczba miejsc pracy powstała w PS w powiatach grodzkich, w tym ze środków:	1178		nie dotyczy	wskaźnik KPRES
	– FP	424			
	– PFRON	165			
	– EFS	589			
	• liczba miejsc pracy powstała w PS	606		nie dotyczy	ws+kaźnik KPRES

	w powiatach ziemskich, w tym ze środków: – FP – PFRON – EFS	227 76 303			
2.2.3	Liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań utrzymanych dłużej niż 1 rok	1605	OWES/PUP/ PFRON/JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.3	Wartość udzielonych pożyczek		dysponent funduszu	nie dotyczy	wskaźnik KPRES, wartość zostanie określona po ustaleniu go w KPRES
2.2.3	Liczba pośredników dla regionalnych funduszy pożyczkowych	1	dysponent funduszu	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.3	Liczba udzielonych pożyczek	45	dysponent funduszu	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.3	Odsetek pożyczek zagrożonych	10%	dysponent funduszu	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.3	Odsetek pożyczek zwróconych	90%	dysponent funduszu	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
2.2.3	Wartość pożyczek zwróconych		dysponent funduszu	nie dotyczy	wskaźnik KPRES, wartość zostanie określona po ustaleniu go w KPRES

Priorytet III

Współpraca sektora ekonomii społecznej z otoczeniem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, w tym ze środowiskiem biznesu na rzecz rozwoju lokalnego

Cel szczegółowy 3:

Rozwój międzysektorowej współpracy podmiotów ekonomii społecznej.

Kierunek działania 3.1:

Rozbudowa systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
3.1.1	Doskonalenie mechanizmów zarządzania i koordynacji w obszarze polityki wspierania ekonomii społecznej w regionie	samorząd województwa/ ROPS, WUP	środki samorządu województwa, fundusze unijne	2015-2020
3.1.2	Stworzenie sieci usług wsparcia ekonomii społecznej posiadających akredytację MPiPS (w zakresie: szkoleniowo-doradczym, animacji, tworzenia nowych miejsc pracy, wsparcia finansowego dla podmiotów ekonomii społecznej)	samorząd województwa/ ROPS, WUP, OWES	środki samorządu województwa, fundusze unijne, Fundusz Pracy, środki niepubliczne	2015-2020
3.1.3	Współpraca i sieciowanie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej	ROPS, OWES	środki samorządu województwa, fundusze unijne	2015-2020

Kierunek działania 3.2:

Rozwój działalności rynkowej przez przedsiębiorstwa społeczne.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
3.2.1	Identyfikacja i wyszukanie, w ramach systemu wsparcia analityczno-diagnostycznego, obszarów rynkowych ważnych ze względów społecznych, a możliwych do zagospodarowania przez PES	OWES, JST, organizacje przedsiębiorców	środki samorządów, środki niepubliczne, fundusze unijne	2015-2020
3.2.2	Włączenie podmiotów ekonomii społecznej do systemów franczyzowych	franczyzodawcy, franczyzobiorcy	środki niepubliczne, fundusze unijne	2015-2020

Kierunek działania 3.3:

Wsparcie działań na rzecz ekonomii społecznej na poziomie gminnym i powiatowym.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
3.3.1	Powołanie w gminach i powiatach Rad Działalności Pożytku Publicznego (RDPP)	JST, OWES	środki samorządów	2015-2020
3.3.2	Włączenie problematyki ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych gminy i powiatu (wdrożenie nowego systemu programowania polityk społecznych uwzględniającego ekonomię społeczną)	JST	środki samorządów, fundusze unijne	2015-2020
3.3.3	Zlecanie zadań publicznych przedsiębiorstwom społecznym przez jednostki samorządu terytorialnego	JST, PS, PES	środki samorządów, fundusze unijne	2015-2020
3.3.4	Stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych przez JST	samorząd województwa, JST	środki samorządów, fundusze unijne	2015-2020

Kierunek działania 3.4:

Tworzenie sieci współpracy, partnerstw lokalnych i wymiana informacji.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
3.4.1	Gromadzenie i wymiana informacji na temat działalności sektora ekonomii społecznej w subregionach województwa śląskiego	OWES, NGO, ISP	fundusze unijne	2015-2020
3.4.2	Wspieranie partnerstw/paktów/inicjatyw lokalnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, w tym współpracy pomiędzy JST, NGO, PES, OWES i biznesem	JST, NGO, OWES, PES, przedsiębiorcy, izby gospodarcze, LGD	środki niepubliczne, fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020
3.4.3	Organizowanie forów i spotkań służących wymianie informacji między przedstawicielami administracji publicznej, w tym służb zatrudnienia i pomocy społecznej, OWES a przedstawicielami PES	samorząd województwa, PUP, OWES, PES, LGD, JST, OPS, PCPR	środki niepubliczne, fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020
3.4.4	Inicjowanie powstawania klastrów ²⁰ dla PS/PES	OWES, biznes, PES, PS	środki niepubliczne, fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020
3.4.5	Włączenie przedstawicieli biznesu do działań wspierających rozwój ekonomii społecznej w regionie	OWES, PES, PS, organizacje pracodawców, przedstawiciele sektora biznesu	środki niepubliczne, fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020
3.4.6	Organizacja wizyt studyjnych umożliwiających wymianę informacji na temat sektora ekonomii społecznej	samorząd województwa/ROPS, NGO, OWES, JST	fundusze unijne	2015-2020
3.4.7	Organizacja/udział w targach przedsiębiorczości społecznej	samorząd województwa, OWES, PES, JST, NGO, LGD	środki niepubliczne, fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020

²⁰ Klaster (skupisko, rodzaj sieci, ang. cluster) to regionalne skupisko/grupa podmiotów ekonomii społecznej wzajemnie powiązanych ze sobą na zasadzie kooperatywy, działających w celu podniesienia swojej konkurencyjności, efektywności, wdrażania nowych pomysłów, zapobiegania konkurencji wśród podmiotów ekonomii społecznej w ramach podjętej przez członków klastra współpracy.

3.4.8	Stosowanie instrumentów z obszaru ekonomii społecznej przez PUP, OPS, PCPR	PUP, OPS, PCPR	fundusze unijne, środki samorządów, Fundusz Pracy	2015-2020
-------	--	----------------	---	-----------

Oczekiwane rezultaty:

Nr działania	Nazwa wskaźnika	Wartość	Monitoring/ źródło danych	Osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2014 r.	Uwagi
Kierunek działania 3.1					
3.1.1	Liczba realizowanych projektów pozakonkursowych w ramach RPO	1	ROPS	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba akredytowanych OWES w województwie śląskim	6	ROPS	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba partnerstw, w które zaangażowany jest OWES	24	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba projektów wygenerowanych w ramach animowanych przez OWES partnerstw	24	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba NGO działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęły prowadzić działalność gospodarczą	30	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba PS założonych w wyniku działalności OWES	107	OWES	42	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba miejsc pracy stworzonych w wyniku działalności OWES	1605	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba PES powstałych w wyniku działalności OWES, działających dłużej niż 24 miesiące	50	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba PES, w których wdrożono program rozwoju	144	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba PES w których wdrożono program restrukturyzacji	36	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.1.2	Liczba aktywnych organizacji obywatelskich ²¹	7250	badania OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES

²¹ Organizacje obywatelskie – w szczególności stowarzyszenia, fundacje, jednostki organizacyjne Kościoła Katolickiego, jednostki innych kościołów i związków wyznaniowych, organizacje społeczne oddzielnie niewymienione, związki zawodowe, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego, partie polityczne, organizacje pracodawców.

3.1.3	Liczba sieci wsparcia ekonomii społecznej posiadających akredytację obejmujących swym zasięgiem cały region	1	OWES/ROPS	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
Kierunek działania 3.2.					
3.2.2	Liczba podmiotów zrzeszonych w systemach franczyzowych	4	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
Kierunek działania 3.3					
3.3.1	Liczba gmin, które powołały RDPP	74	gminy	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.1	Liczba powiatów, które powołały RDPP	11	powiaty	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.2	Liczba gmin, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych (wdrożyły nowy system programowania polityki społecznej)	167	gminy	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.2	Liczba powiatów, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych (wdrożyły nowy system programowania polityki społecznej)	36	powiaty	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.2	Liczba strategii CLLD i ZIT uwzględniających instrumenty dla rozwoju PES/PS	2	RPO, UMWS	nie dotyczy	wskaźnik KPRES CLLD – rozwój lokalny kierowany przez społeczność ZIT – zintegrowane inwestycje terytorialne
3.3.3	Liczba JST, które rozliczają minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów	56	JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.3	Kwota na zadania publiczne przekazywana przez JST w trybie konkursowym podmiotom ekonomii społecznej	100 mln	JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.3	Odsetek zadań zleczanych PES w trybie konkursowym	15%	JST/PES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.3	Liczba gmin posiadających szczegółowe określenie trybu i kryteriów oceny realizacji zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej ²²	167	gminy	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.3.4	Odsetek JST stosujących społecznie odpowiedzialne	15%	JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES

²² Inicjatywa lokalna – forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej.

	zamówienia publiczne ze szczególnym uwzględnieniem prozatrudnieniowych ²³				
Kierunek działania 3.4					
3.4.1	Liczba sprawozdań z działań OWES opublikowanych na stronie internetowej	36	OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Odsetek PES-ów działających w sieciach partnerskich	60%	PES/OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Odsetek LGD, których członkiem jest minimum 1 PES	50%	PES/OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Odsetek PES współpracujących z uczelniami	10%	PES/OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Odsetek PES zrzeszonych w minimum jednej organizacji sieciowej	40%	PES/OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Odsetek JST, które wprowadziły możliwość realizacji inicjatyw lokalnych	80%	JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Liczba inicjatyw lokalnych realizowanych przez JST	184	JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Odsetek JST, które zrealizowały minimum jedną procedurę inicjatyw lokalnych	80%	JST	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.2	Liczba utworzonych partnerstw/paktów na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	18	OWES/JST/PES	nie dotyczy	
3.4.2	Liczba podmiotów zaangażowanych w działania partnerskie na rzecz ekonomii społecznej	240	OWES/JST/PES	87	
3.4.3	Liczba zorganizowanych w województwie spotkań dotyczących ekonomii społecznej	632	ROPS/UMWS/OWES	388	
3.4.4	Odsetek klastrów, których członkiem jest minimum 1 przedsiębiorstwo społeczne	10%	OWES/PES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
3.4.4	Liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii	1	OWES/PES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES

²³ Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne – zamówienia, które - zgodnie z definicją Komisji Europejskiej - biorą pod uwagę co najmniej jedną z następujących kwestii społecznych: możliwość zatrudnienia (w tym osób młodych, starszych oraz równość płci), godną pracę, zgodność z prawami społecznymi i prawem do pracy, integrację społeczną (w tym osób niepełnosprawnych), równość szans, dostępność, projektowanie dla wszystkich, uwzględnianie kryteriów zrównoważonego rozwoju, w tym kwestii etycznego handlu oraz szerszego dobrowolnego przestrzegania zasad społecznej odpowiedzialności biznesu. Jednocześnie muszą one uwzględniać zasady ujęte w Traktacie Unii Europejskiej oraz dyrektywach dotyczących zamówień publicznych. Jednym z instrumentów społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych są klauzule społeczne.

	społecznej				
3.4.5	Liczba podmiotów z sektora biznesu zaangażowanych w działania mające na celu pomoc w rozwoju ekonomii społecznej w regionie	18	OWES/ROPS	nie dotyczy	
3.4.6	Liczba zorganizowanych wizyt studyjnych poświęconych tematyce ES	300	OWES/ROPS/ PUP/OPS/JST, NGO	130	wskaźnik KPRES
3.4.7	Liczba zorganizowanych targów przedsiębiorczości społecznej	135	OWES/ROPS	45	wskaźnik KPRES
3.4.7	Liczba PES biorących udział w targach przedsiębiorczości społecznej	650	OWES/ROPS	450	wskaźnik KPRES
3.4.8	Odsetek PUP, OPS i PCPR, które wykorzystaly minimum jeden instrument z obszaru ekonomii społecznej	100%	PUP/OPS/PCPR	nie dotyczy	wskaźnik KPRES (100%: 31 PUP, 167 OPS, 17 PCPR)

Priorytet IV

Edukacja i profesjonalizacja sektora ekonomii społecznej

Cel szczegółowy 4:

Podniesienie poziomu wiedzy i upowszechnienie umiejętności praktycznych w sektorze ekonomii społecznej i jego otoczeniu.

Kierunek działania 4.1:

Działania edukacyjne w formie studiów, szkoleń i zajęć fakultatywnych.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
4.1.1	Realizacja studiów podyplomowych z ekonomii społecznej	szkoły wyższe, samorząd województwa/ROPS	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.1.2	Włączenie treści dotyczących gospodarki społecznej do kształcenia na poziomie wyższym (ekonomia, zarządzanie, polityka społeczna i gospodarcza, organizacja i zarządzanie w pomocy społecznej, prawo i administracja)	szkoły wyższe	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.1.3	Zajęcia fakultatywne dające kwalifikacje do działania w formule PES dla uczniów szkół średnich zawodowych (np. ekonomicznych)	szkoły średnie, kuratorium oświaty	środki niepubliczne, fundusze unijne	2015-2020
4.1.4	Organizacja szkoleń z zakresu PR, dziennikarstwa i promocji sektora ES dla osób zatrudnionych w PS	OWES, ośrodki szkoleniowe	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.1.5	Organizacja szkoleń dla kadry pomocy i integracji społecznej z obszaru ekonomii społecznej	samorząd województwa/ROPS	fundusze unijne	2015-2020

Kierunek działania 4.2:

Upowszechnianie edukacji wyjaśniającej zasady działania przedsiębiorczości społecznej.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
4.2.1	Opracowanie i realizacja programu edukacyjnego skierowanego do potencjalnych partnerów biznesowych PS oraz odbiorców usług/produktów (potencjalne obszary współpracy z biznesem, katalog dobrych wzorców, promowanie społecznych aspektów pracy, CSR)	OWES, PS, organizacje pracodawców	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.2.2	Opracowanie i realizacja programu edukacyjnego na temat ekonomii społecznej skierowanego do potencjalnych partnerów samorządowych i innych podmiotów działających na rzecz rozwoju lokalnego	samorząd województwa, OWES, LGD, szkoły, kolegia pracowników służb społecznych	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.2.3	Opracowanie i realizacja programu edukacyjnego na temat ekonomii społecznej skierowanego do organizacji pozarządowych, które zamierzają rozpocząć odpłatną działalność statutową i/lub działalność gospodarczą oraz mogą wspierać aktywizację i integrację społeczną pracowników PES wywodzących się z grup problemowych	OWES, samorząd województwa/WUP	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.2.4	Opracowanie i realizacja programu edukacyjnego na temat ekonomii społecznej skierowanego do młodzieży, szkół, nauczycieli prowadzących zajęcia, w szczególności z przedmiotów: WOS i przedsiębiorczość	szkoły, OWES, ośrodki szkoleniowe, placówki doskonalenia nauczycieli	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020

Kierunek działania 4.3:

Działania uzupełniające w ramach programów wspierających ekonomię społeczną.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
4.3.1	Przygotowanie przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy i pomocy społecznej oraz doradców Ośrodków Doradztwa Rolniczego i Technicznych Zakładów Naukowych do wspierania rozwoju podmiotów ekonomii społecznej	samorząd województwa, OWES, kolegia pracowników służb społecznych, szkoły wyższe	środki samorządu, fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.3.2	Monitoring i ewaluacja działań OWES ze strony realizatorów i odbiorców wsparcia (skuteczność, rezultaty), aktualizacja programu i standardów, wsparcie superwizorów/ekspertów – doradców	samorząd województwa, PES	środki samorządu, fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.3.3	Organizacja systemu staży i praktyk dla osób zainteresowanych pracą w PES	PUP, OPS, NGO	fundusze unijne, Fundusz Pracy, środki samorządów	2015-2020
4.3.4	Upowszechnianie informacji o obowiązujących regulacjach prawnych dotyczących przedsiębiorczości społecznej, informowanie o możliwości stosowania klauzul społecznych w ramach prawa zamówień publicznych	samorząd województwa, OWES, PES, NGO, szkoły wyższe	środki niepubliczne, fundusze unijne	2015-2020

Kierunek działania 4.4:

Bezpośrednie wsparcie szkoleniowo-edukacyjne i doradcze dla środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
4.4.1	Opracowanie i realizacja cyklu szkoleń dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, planujących utworzenie przedsiębiorstwa społecznego	OWES, PUP, NGO, JST	fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020

4.4.2	Prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie podstawowego wsparcia przedsiębiorstw społecznych (tzw. szkolenia „miękkie” z zakresu zarządzania zespołem, współpracy z otoczeniem itp.).	samorząd województwa, NGO – organizacje parasolowe, PUP	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
4.4.3	Opracowanie cyklu szkoleń dla rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych	OPS, ZAZ, NGO, PCPR, WTZ, JST	fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020

Oczekiwane rezultaty:

Nr działania	Nazwa wskaźnika	Wartość	Monitoring/ źródło danych	Osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2014 r.	Uwagi
Kierunek działania 4.1					
4.1.1	Liczba osób, które ukończyły studia podyplomowe z zakresu ekonomii społecznej	184	uczelnie	64	wskaźnik KPRES
4.1.1	Liczba edycji studiów podyplomowych w zakresie ekonomii społecznej	5	uczelnie	2	wskaźnik KPRES
4.1.2	Odsetek uczelni wyższych w regionie włączających problematykę ES do programów edukacyjnych	30%	uczelnie	nie dotyczy	
4.1.3	Odsetek szkół podstawowych/gimnazjalnych/średnich w regionie włączających problematykę ES do programów edukacyjnych	25%	kuratorium oświaty	nie dotyczy	
4.1.4	Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu PR, dziennikarstwa i promocji ES dla osób zatrudnionych w PES	99	OWES	49	
4.1.5	Liczba przeprowadzonych szkoleń dla kadry pomocy i integracji społecznej z zakresu ekonomii społecznej	246	samorząd województwa/ROPS	46	
4.1.5	Liczba pracowników pomocy i integracji	1384	samorząd	384	

	społecznej oraz pracowników JST przeszkolonych z zakresu ES		województwa/ROPS		
Kierunek działania 4.2.					
4.2.1	Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do potencjalnych partnerów biznesowych PS oraz odbiorców usług/produktów	1	uczelnie, instytucje szkoleniowe	0	
4.2.2	Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do potencjalnych partnerów samorządowych i innych podmiotów działających na rzecz rozwoju lokalnego	1	uczelnie, instytucje szkoleniowe	1	
4.2.3.	Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do organizacji pozarządowych, które zamierzają rozpocząć odpłatną działalność statutową i/lub działalność gospodarczą	3	uczelnie, instytucje szkoleniowe	3	
4.2.4	Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do młodzieży, szkół, nauczycieli	1	kuratorium oświaty, instytucje szkoleniowe	1	
Kierunek działania 4.3					
4.3.1	Odsetek przeszkolonych członków RDPP	100%	badania ROPS i OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
4.3.1	Odsetek przeszkolonych członków komisji polityki społecznej gmin, powiatów i województwa	50%	badania ROPS i OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
4.3.2	Liczba pracowników JST przeszkolonych w zakresie przedsiębiorczości społecznej	600	JST	200	
4.3.3	Liczba osób, które odbyły staże/praktyki w PES	526	OWES/PES	226	
4.3.4	Liczba przedsiębiorstw społecznych, których pracownicy zostali przeszkoleni z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	63	OWES/ROPS	nie dotyczy	wskaźnik KPRES

4.3.4	Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, w których przeszkolono pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	30%	badania ROPS i OWES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
Kierunek działania 4.4					
4.4.1	Liczba zrealizowanych szkoleń dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym planujących utworzenie przedsiębiorstwa społecznego	96	OWES/PUP/OPS	nie dotyczy	
4.4.1	Liczba osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły udział w cyklach szkoleniowych z zakresu przedsiębiorczości społecznej	960	OWES/PUP/OPS	nie dotyczy	
4.4.1	Liczba osób niepełnosprawnych, które zakończyły udział w szkoleniu z zakresu przedsiębiorczości społecznej	96	OWES/PUP/OPS	nie dotyczy	
4.4.2	Liczba przedsiębiorstw społecznych, które skorzystały z podstawowego wsparcia	100	OWES/PES	2	
4.4.3	Liczba przeszkolonych rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych	1026	OWES/OPS	726	

Priorytet V
Promocja ekonomii społecznej

Cel szczegółowy 5:

Podniesienie poziomu świadomości społecznej dotyczącej sektora ekonomii społecznej oraz utrwalenie jego pozytywnego wizerunku.

Kierunek działania 5.1:

Zgromadzenie, uporządkowanie, udostępnienie i bieżąca aktualizacja informacji na temat ekonomii społecznej w przestrzeni rzeczywistej i wirtualnej oraz jej promocja.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
5.1.1	Promocja sektora ekonomii społecznej w przestrzeni wirtualnej, w tym organizacja zintegrowanego systemu informacji oraz aktywizacja działań w mediach społecznościowych	samorząd województwa, OWES, PES, JST, NGO	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
5.1.2	Prowadzenie działań promocyjnych na rzecz ekonomii społecznej, w tym spółdzielczości uczniowskiej w regionie (publikacje, informatory, katalogi dobrych praktyk, lokalne wydarzenia, festyny, imprezy itp.)	samorząd województwa, OWES, NGO, JST, PUP, OPS, LGD, PES	fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020
5.1.3	Organizacja konkursów z zakresu sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim (miasto/gmina przyjazna przedsiębiorczości społecznej, konspekt lekcji dot. problematyki ES, najciekawszy materiał prasowy, prowadzenie spółdzielni uczniowskiej, itp.)	samorząd województwa/ROPS, OWES, JST	fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020

Kierunek działania 5.2:

Budowa marki sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
5.2.1	Monitorowanie utworzonej marki „Ekonomia społeczna – współpraca się opłaca” i jej rozpoznawalności w wymiarze rzeczywistym oraz wirtualnym za pomocą dostępnych narzędzi do monitorowania (np. Brandometr, Google Alert)	OWES, NGO, ISP	fundusze unijne	2015-2020
5.2.2	Wdrożenie systemu certyfikacji i jakości produktów/usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej	samorząd województwa/ROPS	fundusze unijne	2015-2020

Kierunek działania 5.3:

Promocja wsparcia dla środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
5.3.1	Udział PES w misjach gospodarczych ²⁴ i targach zagranicznych	organizatorzy targów międzynarodowych	fundusze unijne	2015-2020
5.3.2	Zaangażowanie osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w wolontariat długoterminowy w organizacjach obywatelskich	OWES, PES, PS, NGO	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
5.3.3	Kampania promocyjna dotycząca stosowania klauzul społecznych, zatrudniania niepełnosprawnych oraz zaangażowania wolontariuszy, w tym z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wraz z promocją korzyści płynących z tych rozwiązań i przykładami dobrych praktyk	samorząd województwa/ROPS, OWES, PES	fundusze unijne, środki samorządu, środki niepubliczne	2012-2020

²⁴ Zagraniczne misje gospodarcze – zagraniczne spotkania biznesowe, konferencje, wizyty studyjne itp. z udziałem przedstawicieli PES, organizowane w celu stworzenia warunków do współpracy lub nawiązania kontaktu z przedsiębiorstwami rynkowymi, społecznymi, jak i administracją publiczną danego kraju.

Kierunek działania 5.4:

Współpraca z mediami regionalnymi i lokalnymi w zakresie promocji ekonomii społecznej.

	Działanie	Realizator	Źródła finansowania	Termin realizacji
5.4.1	Współpraca z przedstawicielami mediów lokalnych i regionalnych w zakresie promocji ekonomii społecznej	samorząd województwa/ROPS, JST, OWES, PES, NGO	fundusze unijne, środki niepubliczne	2015-2020
5.4.2	Organizacja szkoleń dla dziennikarzy z zakresu retoryki i kultury środowiska sektora ekonomii społecznej.	OWES, JST	fundusze unijne, środki samorządów	2015-2020

Oczekiwane rezultaty:

Nr działania	Nazwa wskaźnika	Wartość	Monitoring/ źródło danych	Osiągnięta wartość wskaźnika na koniec 2014 r.	Uwagi
Kierunek działania 5.1					
5.1.1	Liczba utworzonych serwisów internetowych nt. ES	4	ROPS	4	
5.1.2	Liczba przeprowadzonych wydarzeń/działań promocyjnych	307	OWES/ROPS	69	
5.1.2	Liczba wydanych publikacji nt. ES	90	OWES/PES/ROPS	40	
5.1.2	Liczba inicjatyw na rzecz upowszechnienia spółdzielczości uczniowskiej	34	OWES	16	
5.1.3	Liczba zorganizowanych konkursów z obszaru ekonomii społecznej	36	ROPS/UMWS	18	
Kierunek działania 5.2					
5.2.1	Liczba przeprowadzonych badań dot. rozpoznawalności marki ES	2	ROPS	0	
5.2.2	Liczba wdrożonych systemów certyfikacji produktów ES	1	ROPS	nie dotyczy	
5.2.2	Liczba PES, których produkty uzyskały znaki jakości	12	ROPS	nie dotyczy	

Kierunek działania 5.3					
5.3.1	Odsetek PES biorących udział w misjach gospodarczych i targach zagranicznych	10%	badanie OWES/PES	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
5.3.2	Liczba osób uczestniczących w wolontariacie długoterminowym w organizacjach obywatelskich	25	OWES/PES/PS	nie dotyczy	wskaźnik KPRES
5.3.3	Liczba przeprowadzonych działań promocyjnych dot. stosowania klauzul społecznych, zatrudniania niepełnosprawnych oraz zaangażowania wolontariuszy	55	OWES/ROPS	27	
Kierunek działania 5.4					
5.4.1	Liczba opracowanych i upowszechnionych artykułów/ audycji/spotów reklamowych promujących ES	250	OWES/UMWS/ROPS/PES/PS	116	
5.4.2	Liczba przeprowadzonych szkoleń dla dziennikarzy	4	badanie ROPS	0	

Realizacja ww. działań powinna umożliwić osiągnięcie następujących rezultatów:

I. Rezultaty krótkookresowe do 2017 roku:

- zwiększenie liczby osób zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej o charakterze rynkowym i integracyjnym (w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie: długotrwale bezrobotnych, ubogich, niepełnosprawnych, bezdomnych, uzależnionych, byłych więźniów itp.);
- zwiększenie liczby funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej o charakterze rynkowym i integracyjnym w województwie śląskim;
- wzrost świadomości społecznej decydentów politycznych i pracowników samorządów terytorialnych o korzyściach związanych z działalnością sektora ES;
- upowszechnienie stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych jednostek samorządu terytorialnego;
- wzrost ilości i jakości usług świadczonych przez PES o charakterze rynkowym i integracyjnym w gminach i powiatach województwa śląskiego;
- zwiększenie liczby usług/produktów zleczanych podmiotom ES o charakterze rynkowym i integracyjnym przez samorządy terytorialne (wzrost liczby umów partnerskich pomiędzy PS a JST);
- rozszerzenie oferty instrumentów finansowych przeznaczonych dla sektora ekonomii społecznej w regionie.

II. Rezultaty długookresowe do 2020 roku:

- zbudowanie i rozpoznawanie regionalnej marki sektora ekonomii społecznej;
- pozytywny wizerunek sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim;
- ustabilizowanie się poziomu zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej o charakterze rynkowym i integracyjnym w gminach i powiatach (w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie: długotrwale bezrobotnych, ubogich, niepełnosprawnych, bezdomnych, uzależnionych, byłych więźniów itp.);
- osiągnięcie względnie stabilnej sytuacji finansowej, prawnej i organizacyjnej przez PES w województwie śląskim;
- złagodzenie niektórych lokalnych problemów społecznych (np. bezrobocie osób niepełnosprawnych);
- dostosowanie i uproszczenie regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania sektora ekonomii społecznej.

5. Finansowanie

Realizacja zadań ujętych w *Regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* będzie finansowana głównie z poniższych źródeł:

- publicznych:
 - fundusze unijne,
 - środki budżetu państwa,
 - środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego - samorządu województwa oraz samorządów powiatowych i gminnych,
- niepublicznych - pochodzących zarówno z sektora ekonomii społecznej, jak i biznesu.

Możliwe jest również realizowanie zaplanowanych działań z wykorzystaniem innych dostępnych środków finansowych, jak i przy zaangażowaniu innych realizatorów.

W założeniach, docelowo większa część sektora ekonomii społecznej powinna samodzielnie finansować swoją działalność lub z niewielkim udziałem środków zewnętrznych. Podstawowe środki finansowe powinny pochodzić z produkcji lub świadczenia usług zlecanych przez jednostki samorządu terytorialnego gmin i powiatów, zarówno w ramach powierzenia realizacji zadań publicznych, jak i w wyniku stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Przyjmuje się, że interesem gminy i powiatu powinno być zarówno znalezienie wykonawców produktów/usług niszowych, nieatrakcyjnych dla sektora biznesu, jak i zmniejszanie liczby osób wykluczonych/zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez zatrudnianie ich w podmiotach ekonomii społecznej.

Źródła finansowania działań ujętych w Programie są trudne do oszacowania, ponieważ zależą od zasobów i polityki finansowej poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych lub samych podmiotów ekonomii społecznej.

Zakłada się, że zasadniczą rolę w finansowaniu przedsiębiorczości społecznej będą odgrywać:

- środki samorządów lokalnych przeznaczone na zlecenie zadań publicznych do realizacji przez PES, w tym organizacje pozarządowe;
- środki Funduszu Pracy będące w dyspozycji PUP na przystępowanie osób bezrobotnych do spółdzielni socjalnych;
- dotacje pozyskiwane z różnych źródeł (np. MPiPS, PFRON, PO Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, MEN),
- środki z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Bazując na wartościach wskaźników przyjętych w Programie, można założyć, że kwota na zadania publiczne przekazywana przez JST w trybie konkursowym podmiotom ekonomii społecznej wyniesie do 2020 roku ok. 100 mln zł.

Kwota przeznaczona na dofinansowanie tworzenia miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych powinna kształtować się na poziomie ok. 7,6 mln zł ze środków Funduszu Pracy, 10,7 mln ze środków PFRON oraz 10,5 mln ze środków EFS.

Finansowanie działań wspierających ekonomię społeczną jest przewidziane w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020, w ramach Osi Priorytetowej IX *Włączenie społeczne*, dla której jako jeden z celów szczegółowych określono wzrost liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej w regionie. Przedsięwzięcia związane z tą tematyką można realizować w ramach Działania 9.3 *Rozwój ekonomii społecznej w regionie*. Alokacja w ramach tego Działania wynosi:

- na Poddziałanie 9.3.1 *Wsparcie sektora ekonomii społecznej* – 31.456.715 € (stanowiąca 95% dofinansowania projektów ze środków UE);
- na Poddziałanie 9.3.2 *Koordinacja sektora ekonomii społecznej* – 1.071.000 € (stanowiąca 85% dofinansowania projektów ze środków UE).

Działania związane z integracyjnymi podmiotami ekonomii społecznej będą realizowane w ramach Poddziałania 9.1.3, 9.1.5 i 9.1.6 *Programy aktywnej integracji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym*, w których przewidziano jako jeden z typów projektów: wsparcie reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów działających na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, w szczególności w Centrum Integracji Społecznej, Klubie Integracji Społecznej, Zakładzie Aktywności Zawodowej, Warsztacie Terapii Zajęciowej, których podstawowym zadaniem nie jest działalność gospodarcza, w tym tworzenie miejsc pracy w już funkcjonujących podmiotach, jak i wspieranie tworzenia nowych podmiotów, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami. Alokacja w ramach poszczególnych Poddziałania wynosi:

- 9.1.3 – 11.250.000 € (stanowiąca 95% dofinansowania projektów ze środków UE);
- 9.1.5 – 16.425.154 € (stanowiąca 95% dofinansowania projektów ze środków UE);
- 9.1.6 – 78.893.259 € (stanowiąca 85% dofinansowania projektów ze środków UE).

6. Założenia systemu monitoringu realizacji regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej

Właściwa i kompleksowa ocena stanu realizacji Programu będzie możliwa dzięki systematycznie prowadzonemu monitoringowi osiąganych efektów, w ramach którego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego będzie gromadził i wstępnie agregował dane zebrane od interesariuszy Programu, w tym podmiotów realizujących usługi na rzecz ekonomii społecznej oraz jednostek samorządu terytorialnego. Monitoring będzie prowadzony przez cały okres wdrażania Programu, w związku z czym umożliwi regularne śledzenie zmian wartości wskaźników produktu i rezultatu, bieżące identyfikowanie ewentualnych zagrożeń oraz weryfikowanie przyjętych kierunków działania. Wdrożenie systemu monitoringu pozwoli na dokonywanie analizy postępów w realizowaniu zapisów przedmiotowego dokumentu, jak i możliwości osiągnięcia docelowych wskaźników w 2020 roku.

Dane na potrzeby monitoringu będą pozyskiwane z wykorzystaniem wybranych źródeł i narzędzi, pozwalających na uzyskanie informacji optymalnych pod kątem określenia postępu realizacji Programu.

Do zbierania i analizy danych na potrzeby monitoringu Programu zostanie zastosowane narzędzie *Oceny zasobów pomocy społecznej (OZPS)*, dostępne w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS). Z narzędzia będzie można w pełni skorzystać w momencie, gdy zostanie ono uzupełnione przez MPiPS o dział dotyczący ekonomii społecznej oraz udostępnione OWES, co zakłada Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Za pomocą obsługiwanych w systemie CAS sprawozdań MPiPS oraz *Oceny zasobów pomocy społecznej* będą pozyskiwane i agregowane także dane z poziomu gminy i powiatu (wprowadzane przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie). Proces gromadzenia danych przy pomocy narzędzia OZPS na poziomie województwa śląskiego będzie koordynowany przez ROPS. Szczególna uwaga zostanie poświęcona ich należytej jakości i kompletności.

Narzędzie OZPS pozwala poszczególnym jednostkom na terenie całego kraju w sposób jednolity przygotować sprawozdania. Mając na uwadze, iż za jego pomocą nie można pozyskać danych o wskaźnikach specyficznych dla województwa śląskiego, będzie ono tylko jednym ze sposobów gromadzenia danych przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. OWES wypracują i wdrożą własne narzędzia autoewaluacji oraz co roku sporządzą sprawozdanie z działań prowadzonych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia (począwszy od roku 2015). Każdorazowo sprawozdanie zostanie upublicznione na stronie internetowej ośrodka i przesłane do ROPS nie później niż 31 marca roku następnego. Będzie ono stanowiło podstawę dokonywanej przez ROPS ewaluacji zewnętrznej OWES, ukierunkowanej na efektywność procesu wsparcia. Powinny znaleźć się w nim następujące elementy:

- opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej na terenie działania OWES;

- dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej na terenie działania ośrodka na podstawie wskaźników regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej oraz KPRES przewidzianych do osiągnięcia przez OWES;
- dane na temat stanu realizacji projektu, w ramach którego działa OWES;
- opis innych działań podejmowanych przez ośrodek, w tym współpracy z partnerami społecznymi;
- wyniki autoewaluacji.

Ponadto ośrodki wsparcia ekonomii społecznej będą współpracowały w zakresie wymiany danych/informacji z jednostkami samorządu terytorialnego, ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie (ulożowanymi na terenie, na którym OWES realizują usługi na rzecz ekonomii społecznej), co przełoży się na sprawne i rzetelne prowadzenie monitoringu ekonomii społecznej w oparciu o narzędzie *Oceny zasobów pomocy społecznej*.

System monitoringu Programu będzie mógł zostać usprawniony przez narzędzie analityczno-diagnostyczne zamieszczone na ogólnodostępnym portalu eRPES.pl, stanowiące produkt finalny projektu innowacyjnego testującego pn. „Efektywna i skuteczna przedsiębiorczość społeczna”, realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w partnerstwie z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych w latach 2012-2015.

Narzędzie dostarcza danych porównawczych, które mogą zostać wykorzystane podczas tworzenia polityki społecznej na poziomie gmin, powiatów i województwa, a także zarządzania strategicznego przedsiębiorstwami społecznymi. Pozwala na dokonanie pogłębionej diagnozy (analizy i oceny) sytuacji poszczególnych podmiotów ekonomii społecznej w danym roku, jak i w kolejnych odcinkach czasu. Umożliwia przy tym przeprowadzenie ich kompleksowej analizy benchmarkingowej oraz wymianę wiedzy, dobrych praktyk i różnego rodzaju informacji na temat lokalnej ekonomii społecznej i jej potrzeb (np. w zakresie nawiązywania partnerstw, nowych uregulowań prawnych).

W ramach prowadzonego monitoringu przedmiotem zainteresowania będzie także zakres i stopień realizacji zdiagnozowanych w regionie potrzeb dotyczących sektora ekonomii społecznej, np. dotyczących kształcenia czy preferowanych sfer działalności PES i sposobów ich promocji. Monitoringiem zostanie objęta ponadto sieć usług wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w województwie.

W efekcie prowadzonego na bieżąco monitoringu realizacji Programu corocznie ROPS będzie opracowywał **raport o stanie ekonomii społecznej w regionie**, uwzględniający m.in. następujące elementy:

1. Opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie.
2. Dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej w województwie śląskim na podstawie wskaźników regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej oraz KPRES.
3. Dane na temat stanu realizacji Programu.

4. Porównanie benchmarkingowe działalności infrastruktury wsparcia w regionie (w oparciu o wyniki ewaluacji zewnętrznej OWES).
5. Ocena trwałości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.
6. Rekomendacje w zakresie rozwoju ekonomii społecznej.
7. Sprawozdanie z wdrażania rekomendacji z roku poprzedniego.
8. Załączniki, m.in. baza danych przedsiębiorstw społecznych wraz ze wskazaniem obszarów ich działalności.

Realizacja i monitoring Programu będą wymagały współpracy ze wszystkimi interesariuszami na poziomie województwa, powiatu i gminy, zwłaszcza z: podmiotami działającymi w sferze ekonomii społecznej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej, powiatowymi urzędami pracy, Wojewódzkim Urzędem Pracy w Katowicach, starostwami powiatowymi, urzędami miast i gmin, Śląskim Urzędem Wojewódzkim, a także Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego. W przypadku zaistnienia konieczności uzyskania uzupełniających informacji, Regionalny Ośrodek Województwa Śląskiego zwróci się do wyżej wskazanych jednostek z prośbą o udzielenie dodatkowych wyjaśnień bądź wypełnienie stosownych ankiet monitorujących działania w zakresie ekonomii społecznej.

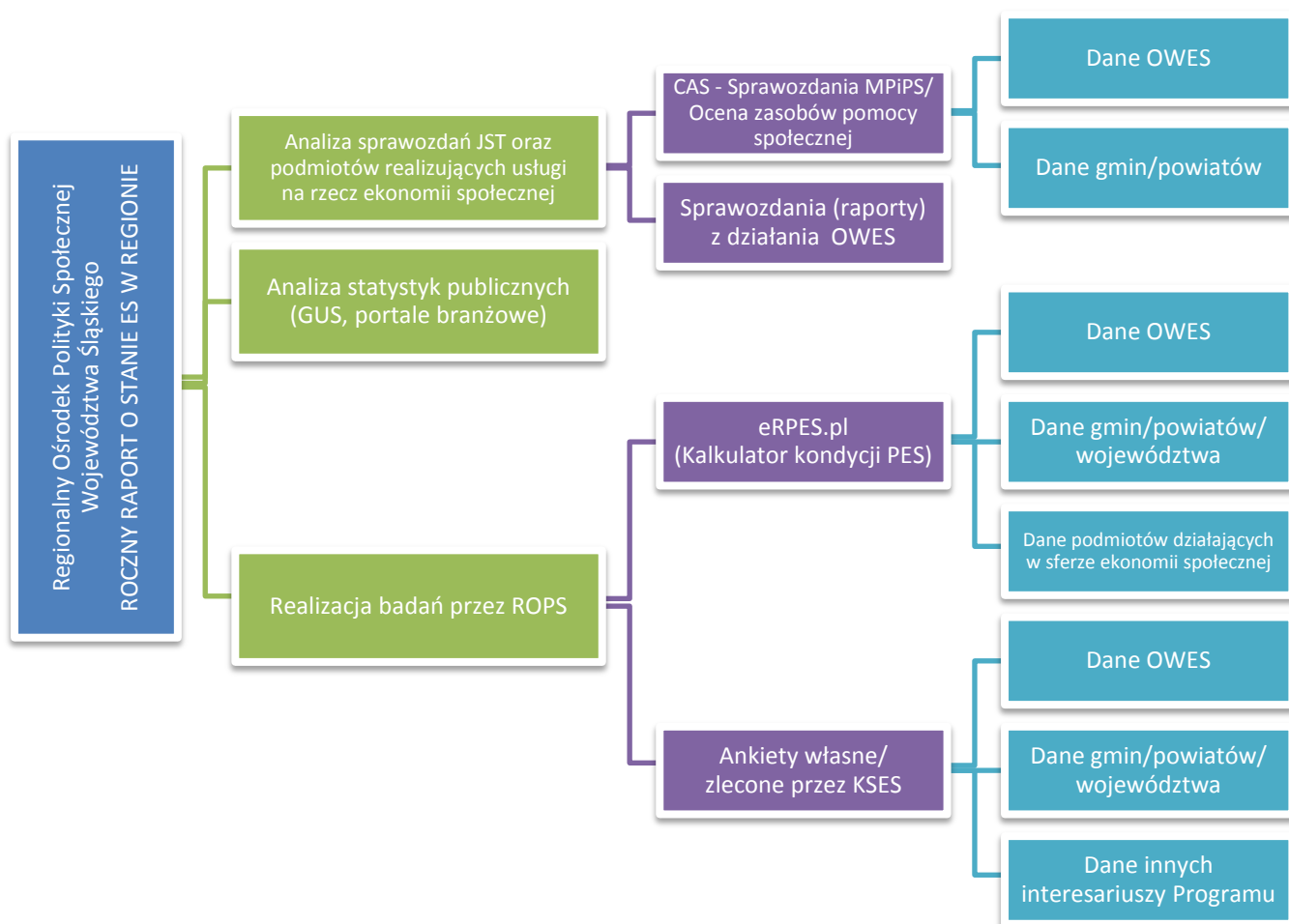
Podczas realizacji i monitoringu Programu ROPS będzie współpracował z Krajowym Sekretariatem Ekonomii Społecznej w zakresie standaryzacji podstawowych narzędzi używanych przez regiony do prowadzenia badań i analiz, co ma zapewnić porównywalność danych, a także możliwość ich agregacji oraz dezagregacji.

Sporządzony raport o stanie ekonomii społecznej w regionie i zawarte w nim rekomendacje z badań będą corocznie przedkładane do zatwierdzenia Wojewódzkiemu Zespołowi ds. Ekonomii Społecznej. Wspomogą one Zespół podczas procesu podejmowania decyzji odnośnie niezbędnych zmian i kierunków rozwoju ekonomii społecznej oraz realizacji Programu.

W raporcie zostaną ponadto wskazane obszary wymagające innowacyjnych rozwiązań i badań naukowych w związku ze zmieniającym się otoczeniem i potrzebami pojawiającymi się na skutek wprowadzenia KPRES. Zawarte w nim wnioski i rekomendacje umożliwią nie tylko koordynację działań związanych z ekonomią społeczną w województwie śląskim w zakresie określonym w Programie, lecz również pozwolą na merytoryczne wskazanie optymalnych kierunków, preferencji i procedur wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Raport o stanie ekonomii społecznej w regionie będzie stanowił część składową raportu ewaluacyjnego z wdrażania „Strategii polityki społecznej w województwie śląskim na lata 2006 – 2020. Aktualizacja 2015.”

Rysunek 1. Opcjonalne źródła danych w systemie monitoringu realizacji regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Po przyjęciu przez Wojewódzki Zespół ds. Ekonomii Społecznej raport zostanie zaprezentowany na stronie internetowej samorządu województwa, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego oraz Krajowego Sekretariatu Ekonomii Społecznej.

Monitoring *Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* wpisuje się w monitoring Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” w obszarze ekonomii społecznej (Kierunek 5. Wsparcie i promocja rozwoju podmiotów działających w obszarze ekonomii społecznej, Cel operacyjny: A.4).

Po zakończeniu wdrażania Programu, tj. po roku 2020, przeprowadzona zostanie ewaluacja ex-post. Dzięki niej możliwe będzie nie tylko określenie, w jakim stopniu zostały osiągnięte założone wskaźniki i długookresowe efekty, lecz również zbadanie zmian, które zaszły w sferze ekonomii społecznej w regionie. Ewaluacja pozwoli ocenić skuteczność i efektywność Programu, a ponadto będzie stanowiła cenne źródło informacji podczas planowania kolejnych interwencji (programów/projektów) w zakresie ekonomii społecznej.